

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Taloushallinto

2013

Lauri Raitala

RAPORTOINNIN KEHITTÄMINEN

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lauri Raitala

RAPORTOINNIN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyö perustuu Am Security Oy:n toimeksiantoon. Toimeksiannon taustalla on yrityksen tarve kehittää raportointiaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten toimeksiantajan tulisi toteuttaa eri toimintojen raportointia. Työssä kartoitetaan keinoja, joilla pysytään nopeuttamaan raportoinnin toteuttamista sekä keräämään tietoa luotettavasti.

Lähteinä käytettiin taloudellisen ja strategisen raportoinnin kirjallisuutta. Taloudellisessa raportoinnissa keskityttiin yleisesti tunnettuihin menetelmiin kuten tunnuslukuanalyysihin. Strategisen raportoinnin tutkimisessa keskityttiin johdon rooliin raportoinnin toteuttamisessa ja saatujen tulosten käytössä. Aihetta lähestyttiin myös tietoteknisestä näkökulmasta ja sen asettamista haasteista.

Toimeksiantajan raportoinnissa löytyi monia ongelmia. Toiminnanohjausjärjestelmän syötetyt tiedot eivät tukeneet raportoinnille asetettuja tehtäviä ja tavoitteita. Raportointiin jouduttiin myös käyttämään huomattavan paljon aikaa. Työntekijöiden tietotaidoissa oli myös paljon puutteita. Havaintojen pohjana oli toimeksiantajayrityksessä työskentely ja sen aikana havaitut ongelmat.

Toimeksiantajan raportointia saatiin kehitettyä parempaan suuntaan. Tietotaidon parantamiseksi etsittiin sitä tukevaa koulutusta. Raportoinnin ongelmakohdat pystyttiin tunnistamaan ja ongelmiin etsimään ratkaisuja. Kehittäminen vaatii edelleen työtä sekä aikaa. Työn yhteydessä kävi ilmi että kehittämisprojektit vievät yrityksessä paljon aikaa, koska niitä tehdään muiden päivittäisten töiden ohessa.

ASIASANAT:

(raportointi, toiminnanohjausjärjestelmä, strategia.)

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business and administration | Financial management

2013 | 64 pages

Instructor: Pirjo Varanka

Lauri Raitala

DEVELOPMENT OF REPORTING

This thesis is based on mandate assigned by AM Security Ltd. The assignment is based on company's need to develop reporting. The aim of this assignment was to find out how companies should implement various reporting functions. This thesis tries to find ways to speed up reporting and collect information from the ERP reliably.

Source materials were based on economic and strategic reporting literature. Focus in the financial reporting was in generally known reporting methods, such as financial indicators. In the strategic reporting the focus was in the role of leadership on the implementation of working reporting. The subject was also approached from the IT perspective.

There were many problems in AM Security's existing reporting methods. The data entered in the ERP did not support the goals and objectives set to the reporting. Employees also had to spent considerable amount of time to implement even basic reports. Observations were based on working in the client company.

Reporting has improved in the client company. Due to this thesis, the company found education and new employees to improve reporting. The problem areas in reporting were identified and the basic problems solved. The development of reporting still requires a lot of work in the company. Work revealed that the development projects take up a lot of time, because they are usually executed while working with other daily duties.

KEYWORDS:

Reporting, ERP, Strategy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TALOUDELLINEN RAPORTOINTI	8
2.1 Tuloslaskelma	11
2.2 Tase	16
2.3 Rahoituslaskelma	21
3 STRATEGINEN RAPORTOINTI	23
4 TUNNUSLUVUT	29
4.1 Kasvu ja prosenttilukumuotoinen tilinpäätös	30
4.2 Kannattavuus	31
4.3 Vakavaraisuus	34
4.3.1 Omavaraisuusaste	35
4.3.2 Suhteellinen velkaantuneisuus	36
4.3.3 Gearing-prosentti	37
4.3.4 Korkojen hoitokate	37
4.4 Maksuvalmius	38
4.4.1 Current ratio	39
4.4.2 Quick ratio	40
4.4.3 Nettokäyttöpääomaprosentti	41
4.5 Käyttöpääoman kiertoajat	41
5 TOIMEKSIANTAJA	44
5.1 Yrityskuvaus	44
5.2 Raportoinnin nykytila	44
5.3 Toimeksiantajan taloudellinen raportointi	48
5.4 Raportoinnin toimivuus ja riskit	51
6 YHTEENVETO	57
LÄHTEET	59
LIITTEET	61

LIITTEET

Liite 1. Tuloslaskelma

Liite 2. Tase

Liite 3. Rahoituslaskelma

KUVAT

Kuva 1. KP-raporttimalli.	50
Kuva 2. Kp-raporttimallin asetukset.	50
Kuva 3. Myyntisaamiset-ostovelat raportti.	51
Kuva 4. 10 pääasiakasta	53
Kuva 5. Nimikkeen kortti	54

1 JOHDANTO

Liiketoiminnan suunnitteluun ja ohjaamiseen on monia keinoja. Suunnittelun perustana ovat lähes aina menneet tapahtumat ja suunnitelman luojaan visio tulevaisuudesta. Jotta voitaisiin suunnitella tulevaisuutta, tulee olla selvillä siitä, mitä aikaisemmin on tapahtunut. Yrityksen johto luo yritykselle strategian ja pyrkii ohjailemaan varsinaista toimintaa, jotta strategiassa luodut tavoitteet saavutetaan. Raportit ovat olennainen osa menneiden tapahtumien analysointia ja seuranta. Raportoituja lukuja verrataan suunnitelmissa asetettuihin tavoitteisiin. Toteutuneiden lukujen perusteella voidaan arvioida, onko toiminnassa päästy asetettuihin tavoitteisiin vai vaatiiko jokin toiminto korjaavia toimia.

Opinnäytetyön laatija on työskennellyt toimeksiantajayrityksessä kolme vuotta ja jatkaa valmistumisensa jälkeen työskentelyä yrityksen palveluksessa. Tarve kartoittaa raportointia ja sen kehittämistä lähti toimeksiantajalle tekemästani työstä ja havaitsemistani puutteista. Yrityksen toiminnan seuraamiseen tarvitaan erilaisia raportteja. Joitain raportteja tarvitaan säännöllisesti ja toisia tarpeen tullen. Yrityksen sisäisen raportoinnin tulisi olla nopeaa ja helposti toteutettavissa. Tämä tarkoittaa sitä, että johdolla ja työntekijöillä tulisi olla välineet, joilla seurata toimintojen tehokkuutta, ilman että tiedon hankkimiseen kuluu tarpeettomasti aikaa.

Miten luodaan ja jaetaan tietoa yrityksen sisällä, jos henkilöt joiden pitäisi tietoa tuottaa ja analysoida, eivät saa helposti tarvittavaa tietoa yrityksen tietojärjestelmästä? Jokaisen raportin luomiseen ja tulkintaan joudutaan tällöin käyttämään hyvin paljon aikaa, joka on pois yrityksen tuottavista toiminnoista.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa yrityksen raportoinnin sisäiset tarpeet. Tarkasteltavalla yrityksellä, joka toimii lukitus- ja turvallisuusalaalla, on hyvin laaja asiakaskunta, johon kuuluu pieniä ja suuria yrityksiä, sekä yhteiskunnallisia toimijoita. Tämän lisäksi asiakaskuntaan kuuluvat yksityiset kuluttajat. Asiakaskunta on kokonaisuudessaan hyvin heterogeeninen. Varsinkin suuret ja yhteiskunnalliset toimijat vaativat toimittajiltaan aika ajoin tietoa tehdyistä

töistä ja toimituksista. Tavoitteena on luoda myös sopimuskumppaneille nopeat ja helposti muokattavat raportit asioista, joita he haluavat tarkastella. Tavoitteena on myös helpottaa organisaation eri tasojen työntekijöitä käyttämään ja hyödyntämään yksinkertaisia valmisraportteja heidän jokapäiväisessä työssään. Samalla pyritään osoittamaan henkilökunnalle heidän roolinsa raportoinnin ja tiedonkeruun toimivuuden kannalta.

Raportoinnin kehittämisen perimmäisenä tavoitteena on luoda johdolle ja muille työntekijöille reaaliaikaisempaa tietoa toimintojen ja koko yrityksen tilasta ja täten varautua yritystoiminnan erinäisiin riskeihin. Opinnäyte työ tullaan yrityksessä käymään läpi johdon kanssa, jotta voidaan pohtia miten havaittuja epäkohtia pystytään parantamaan.

Toimeksiantajan raportointia on vaikeuttanut organisaatiossa tapahtuneet muutokset. Yrityksen henkilöstö on vaihtunut vuoden 2011 jälkeen huomattavasti. Lähteneiden työntekijöiden mukana poistui suuri määrä tietoa yrityksen tietojärjestelmien toiminnasta. Poistuneen tiedon löytäminen ja paikkaaminen on tämän opinnäytetyön suurin haaste. Työssä selvitetään ensiksi, millaisia raportteja yrityksissä käytetään ja miksi. Raportoinnin teoriaosiossa keskitytään taloudellisen raportointiin, sekä tuloslaskelman ja taseen esittelyyn. Tilinpäätös on merkittävä raporttien tietolähde. Tilinpäätöksen lukuihin vaikuttavien tekijöiden tunteminen ja tunnistaminen on tärkeä osa toimivaa raportointia.

Toimeksiantajan raportoinnin tarkastelussa keskitytään sen nykyiseen toimivuuteen ja siihen liittyviin ongelmiin. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole ratkaista kaikkia raportointiin liittyviä ongelmia. Tarkoituksena on kartoittaa kehityskohdet ja kehittämiseen tarvittavat toimenpiteet. Tarkastelun yhteydessä pyritään selkeyttämään työntekijöiden ja johdon rooleja toimivan raportoinnin kehittämisessä.

2 TALOUDELLINEN RAPORTOINTI

Organisaatiossa toimivilla ihmisillä tulee olla tarvittava olennainen tieto käytettävissä ja omaksuttavissa, jotta he kykenevät hoitamaan työtehtävänsä. Informaation tulee olla päätöksenteon ja yrityksen toiminnan kannalta ajantasaista ja relevanttia. (Ahokas 2012, 40.) Työelämässä muodolliset koulutusvaatimukset ovat kasvaneet, nopeasti uusiutuva teknologia asettaa haasteita yksilöiden ja organisaatioiden osaamiselle, varsinkin raportoinnissa. Työtehtävät, jotka edellyttävät yksilöiltä itsenäistä päätöksentekoa ja ei-rutiininomaisten ongelmien ratkaisukykyä, ovat yleistyneet, minkä vuoksi tiedon saanti eri prosesseista on entistä tärkeämpää. (Blom ym. 2001, 25.)

Raportteja käytetään yrityksissä tulkitsemaan ja mittaamaan omien toimintojen tehokkuutta. Yrityksen koko, toimiala ja sidosryhmät vaikuttavat siihen, millaisia raportteja yritys tuottaa ja käyttää hyväkseen. Raportoinnissa on yrityksestä riippumatta kiinnitettävä tulosseurannan lisäksi huomioita myös suorituskyvyn analysointiin ja ohjaamiseen. (Partanen 2007, 11.)

Raportit voidaan jakaa käytännössä niin moneen ryhmään, kuin on käyttötarkoituksiakin, mutta selkeintä on jakaa ne sisäisiin ja ulkoisiin raportteihin. Ulkoisia raportteja ovat kirjanpitoon ja tilinpäätöksiin liittyvät raportit, jotka nojaavat lakeihin ja asetuksiin. Sisäisiä raportteja taas ovat kaikki raportit, joita yritykset tuottavat omaan käyttöönsä, ja niille on ominaista, että ne ovat yrityskohtaisia. Sisäiseen raportointiin lasketaan kuuluvaksi erilaiset tilastot, erityisraportit sekä johdolle suunnatut säännölliset sisäiset raportit. (Järvenpää ym. 2005, 163) Sisäinen ja ulkoinen raportointi ja niiden jaottelu perustuu sisäiseen ja ulkoiseen laskentatoimeen. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 13–14) Sisäisen laskentatoimen yksi tärkeimmistä tehtävistä on toimia yrityksen oman päätöksenteon tukena. (Stenbacka ym. 2004, 9.)

Taloushallinnon luomia pakollisia raportteja ovat verohallinnolle annettavat kausiluontoiset, sekä vuosittaiset ilmoitukset. (Verohallinto 2013). Näiden raportointi on yrityksissä yleisesti ottaen hyvin hoidettua tai se on ulkoistettu kirjanpitoi-

miston hoidettavaksi. Tämä jo siitäkin syystä, että myöhästyneille ilmoituksille on määritelty viivästyskuluja.

Yrityksen lakisääteisiin velvollisuuksiin kuuluu tilinpäätöksen laatiminen. Tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta, rahoituslaskelmasta sekä toimintakertomuksesta. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 23.) Koska tilinpäätös ja sen asiakirjojen laatiminen on lakisääteistä ja tarkoin säädeltyä, ovat ne ensimmäisiä asioita, joihin yrityksen taloushallinto keskittyy.

Lakisääteisten raporttien lisäksi yrityksen eri sidosryhmät luovat omat vaatimuksensa yrityksen tuottamille raporteille. Omistajat ja sijoittajat saavat tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta ja kehityksestä tilinpäätöksestä. Taloushallinnon henkilöstö tuottaa yleisesti tilinpäätösinformaatiosta erinäisiä tunnuslukuja ja tulkitsee niitä. Taloushallinnon henkilöstö myös kerää tietoa yrityksen prosesseista ja laatii laskelmia ja raportteja, sitä hyväksi käyttäen. (Hovi ym. 2001, 22.)

Sidosryhmiä ovat yritykselle myös sen asiakkaat ja yhteistyökumppanit. Sekä asiakkaat että yhteistyökumppanit voivat edellyttää yritykseltä erinäisiä raportteja. Asiakkaat voivat olla kiinnostuneita ostojensa määrästä, niiden toimitusnopeudesta tai toimituskohteista. Yhteistyökumppanit haluavat tietoa mahdollisten yhteisten hankkeiden tilasta ja onnistumisesta. Nämä raportoinnit ja seurannat eivät ole yrityksille pakollisia, mutta yritykset tarjoavat omia tietojaan myös toimittajilleen, asiakkailleen ja yhteistyökumppaneilleen yhteistyön parantamiseksi. (Hovi ym. 2001, 28.)

Raportointi perustuu nykyään yhä suuremmalta osalta tiedonhallinta- ja ohjausjärjestelmiin. Toiminnanohjausjärjestelmiä, joiden tietojen pohjalta raportteja luodaan, eivät käytä ainoastaan johto tai taloushallinto. Suuremmissa organisaatioissa on kaikilla tasoilla käytössä yhteinen ohjelma, jota käytetään esimerkiksi myynnin, ostojen ja varaston apuvälineenä. Tästä johtuen ohjelmien käytön koulutukseen on työntekijöiden osalta panostettava. Yritys voi parhaimmillaan laadukkaalla koulutuksella ja perehdyttämisellä saavuttaa kilpailuetua, mutta yksinkertaisimmillaan kyse on virheiden minimoinnista. (Kjelin & Kuusisto, 2003, 20.)

Koulutuksen ja perehdyttämisen puutteet kertaantuvat helposti raportoinnin yhteydessä. Jos yrityksen henkilöstö ei osaa käyttää olemassa olevia työkaluja halutulla tavalla, muodostuu siitä raportoinnin luotettavuudelle suuri riski. Yrityksen sisäiset toimintatavat ja ohjeet tulisi olla kaikilla työkaluja käyttävillä tiedossa, muutoin virheiden riskit kasvavat huomattavasti. Yleisen käytön virheet vaarantavat toiminnanohjausjärjestelmien hankinnalla ja ylläpidolla saavutettavat hyödyt. Puutteellisesta koulutuksesta ja perehdyttämisestä johtuvat virheet aiheuttavat mahdollisia reklamaatioita ja tyytymättömyyttä asiakkaisissa, mutta hankaloittavat myös koottavan tiedon käyttöä päätöksenteon tukena. (Kjelin & Kuusisto, 2003, 21.)

Taloushallinnon tärkein operatiivinen tehtävä on kirjanpidon toteuttaminen ja sen pohjalta tilinpäätöksen laatiminen. Tilinpäätöksen laadintaa Suomessa säätelevät kirjanpitolaki (KPL 30.12.2004/1304) ja kirjanpitoasetus (31.12.1997/1339). Kirjanpitolain ja -asetuksen lisäksi osakeyhtiölaissa säädetään osakeyhtiöiden tilinpäätöksistä. Kaikki osakeyhtiöt ovat tyypistään ja koostaan riippumatta kirjanpitovelvollisia Kirjanpitolain 1 luvun 1.1§:n 1. kohdan mukaan. (Mähönen 2009, 188)

Tilinpäätöksen esitystapa määritellään kirjanpitolaissa, kirjanpitoasetuksessa, sekä kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa. Julkisten osakeyhtiöiden tilinpäätösraporttien sisällöstä on säädetty myös arvopaperimarkkinalaissa. Noteerattujen yhtiöiden tulee myös julkistaa tilinpäätöksensä yhteydessä erinäisiä tilinpäätökselle laskettuja tunnuslukuja (Niskanen & Niskanen 2004, 28.) Kirjanpitolain ja kirjanpitoasetuksen ohella tilinpäätöstä koskevat yleissäännökset sisältyvät rahoitusvälineasetukseen sekä IAS-asetukseen ja IFRS-standardeihin (Mähönen 2009, 189).

Viralliseen tilinpäätökseen sisältyy tuloslaskelma, tase ja toimintakertomus, jossa esitellään kirjanpitovelvollisen toimintaan vaikuttaneet tärkeät seikat. Tuloslaskelman ja taseen muoto ja sisältö ovat tarkoin määriteltä, eikä sen muokkaamiselle ole paljon mahdollisuuksia. Kaikista tuloslaskelman ja taseen eristä on esitettävä tilinpäätöksessä myös edellisen tilikauden vastaavat tiedot. Tämän

lisäksi tilinpäätökseen liitetään tuloslaskelmaa ja tasetta selventäviä liitetietoja. (Niskanen & Niskanen 2004, 28.)

2.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on tilinpäätöksen toinen keskeinen osa taseen ohella. Tuloslaskelma osoittaa tilikauden tuloksen. Tilinpäätöstä laadittaessa juoksevan kirjanpidon tilit päätetään joko tulostilille tai tasetilille. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 23)

Tuloslaskelma voidaan esittää joko kululajipohjaisena tai toimintokohtaisena. Kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa tilikauden kulut vähennetään tuotoista ennalta määrättyjen kulujen mukaisesti. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa kulut vähennetään tuotoista toimintokohtaiseen ryhmittelyyn perustuen. Käytännössä tällöin tuotoista vähennetään ensin hankinnan ja valmistuksen kulut, tämän jälkeen myynnin ja markkinoinnin kulut ja lopuksi vähennetään vielä liiketoiminnan muut kulut. (Niskanen & Niskanen 2004, 29–30.)

Kululajipohjainen tuloslaskelma on vielä selvästi toimintokohtaista tuloslaskelmaa yleisempi. Molemmat näistä tuloslaskelman laatimistavoista luovat otollisen pohjan yritysten taloudellisen tilan raporttien laatimiselle.

Tuloslaskelman ylin rivi on liikevaihto, josta käyvät ilmi yrityksen varsinaisen liiketoiminnan myyntituotot. Liikevaihtoa laskettaessa myyntituloista vähennetään myönnetyt alennukset sekä arvonlisävero ja myynnin määrään perustuvat verot. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 128)

Liikevaihdosta saadaan selville liiketoiminnan koko, ei absoluuttisesti, mutta edellisen vuoden liikevaihtoon vertailtaessa nähdään, mihin suuntaan yritys on kulkenut. Jos liikevaihto on kasvanut, on yrityksen täytynyt myydä enemmän tai vaihtoehtoisesti kalliimpia tuotteita. Yrityksen kokoa ei voida täysin tulkita liikevaihdon suuruudesta, vaan siinä tulee ottaa huomioon monia seikkoja, kuten yrityksen toimiala, inflaation ja esitettävän valuuttakurssin vaikutukset. Liikevaihto on muutenkin merkittävä yritystä kuvaava luku yritysten välisissä vertailuissa.

Sillä on myös oikeudellisia vaikutuksia. Vuokrat tai jäsenmaksut voidaan esimerkiksi sopimuksissa sitoa liikevaihtoon. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 129.)

Liikevaihdon jälkeen kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa esitetään varaston muutos, mikä kertoo, kuinka paljon yrityksen varaston arvo on tilikauden aikana muuttunut. Varastojen muutos esitetään kahdessa erässä, heti liikevaihdon jälkeen siltä osin kuin ne kohdistuvat valmiisiin tai keskeneräisiin tuotteisiin ja muut vaihto-omaisuuden muutokset esitetään kohdassa materiaalit ja palvelut. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen vähennys esitetään tuloslaskelmassa miinusmerkkisenä ja lisäys plusmerkkisenä. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 129)

Liiketoiminnan muissa tuotoissa esitellään varsinaisen liiketoiminnan ulkopuoliset tuotot. Tällaisia tuottoja ovat esimerkiksi yrityksen omistamista kiinteistöistä saatavat vuokratuotot tai omistusoikeuksien myynnit. Näiden tuottojen seuranta on usein toisarvoista, varsinkin jos muut tuotot eivät ole liiketoiminnan laajuuteen suhteutettuna kovin suuria. Suurempien yritysten, joilla on paljon omistuksia ja niihin liittyviä tuottoja tulee seurata muihin tuottoihin kirjautuvia eriä tarkemmin. (Niskanen & Niskanen 2004, 28.)

Materiaalit ja palvelut esittävät tuloslaskelmassa aineiden, tavaroiden ja tarvikkeiden käytön. Siinä huomioidaan tilikauden aikaiset ostot, joista on valmiiksi vähennetty arvonlisäverot, kurssimuutokset ja rahtikulut. Materiaalit ja palvelut -osioon kuuluva varaston muutos kertoo aine-, tarvike- ja tavaraostojen muutokset tilikauden aikana. Ulkopuoliset palvelut kertovat, kuinka paljon yritys on hankkinut ulkopuolista apua, josta se on maksanut korvausta. Henkilöstövuokraus ja liikkeenjohdon konsultointi ovat käypiä esimerkkejä ulkopuolisista palveluista. Kiinteiksi kuluiksi lasketaan kuitenkin luonteeltaan kiinteät ulkopuoliset palvelut, kuten kirjanpitotoimistojen, mainostoimistojen ja tilintarkastajien palkkiot. (Niskanen & Niskanen 2004, 29.)

Kululajeista seuraavana ovat henkilöstökulut, jotka kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa jakaantuvat kahtia palkkoihin ja palkkioihin sekä henkilösivukuluihin. Henkilöstökulut sisältävät yrityksen omalle henkilökunnalleen maksamat palkat

ja palkkiot sekä pakolliset henkilösivukulut, kuten eläkkeet, sosiaaliturvamaksut, eläkevakuutusmaksut ja muut pakolliset vakuutusmaksut. Henkilösivukulut jakautuvat eläkekuluihin ja muihin henkilösivukuluihin. (Niskanen & Niskanen 2004, 32.)

Tuloslaskelmassa esitetään henkilöstökulujen jälkeen poistot eli käyttöomaisuudesta tehtävät kulukirjaukset. Hankittaville tuotantohyödykkeille määritetään poisto aika, jota säädellään laeilla ja asetuksilla. Poistoaikojen perusteella tehdään tilinpäätöksessä hyödykkeistä suunnitelman mukaisia poistoja. (KPL 30.12.2004/1304.) Suunnitelman mukaiset poistot eivät välttämättä ole yhtä suuret kuin yrityksen verotusta varten tekemät poistot, jolloin näiden erotus esitellään tuloslaskelman loppupuolella omana eränään, poistoeron lisäyksenä tai vähennyksenä. (Niskanen & Niskanen 2004, 33.)

Liiketoiminnan muut kulut esittävät, kuinka paljon tilikauden aikana yritykselle on syntynyt varsinaisen liiketoiminnan ulkopuolisia kuluja. Ne esitetään tuloslaskelmassa ennen liikevoittoa. Liiketoiminnan muihin kuluihin on näin ollen sisällytetty kulut, joita ei ole kirjattu aineisiin, tarvikkeisiin, tavaroihin tai ulkopuolisiin palveluihin, eivätkä ne ole henkilöstökuluja, rahoituskuluja tai poistoja. (Niskanen & Niskanen 2004, 33 - 34.)

Seuraavaksi tuloslaskelmassa esitetään liikevoitto. Liikevoitto on välitulos, joka kertoo tarkasteltavan yrityksen operatiivisen liiketoiminnan tuloksen ennen rahoitustuottoja ja -kuluja sekä satunnaisia eriä ja veroja. Liikevoiton perusteella arvioidaan yrityksen varsinaisen toiminnan menestyksellisyyttä. Liikevoiton positiivisuus kertoo, onko varsinainen liiketoiminta ollut onnistunutta. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 133.)

Rahoitustuotot ja -kulut kertovat, kuinka paljon yritys on saanut esimerkiksi korkokuluja, tuottoja omistusyhteisyhteisöissä sekä tuottoja muista pysyvien vastaavien sijoituksistaan. Tämän jälkeen ilmoitetaan, kuinka paljon yritys on joutunut maksamaan rahoitustoiminnastaan korkoja ja muita rahoituskuluja. (Niskanen & Niskanen 2004, 34.)

Kun rahoitustoiminnan tuotot ja kulut on vähennetty, saadaan selville voitto ennen satunnaisia eriä. Tämä jäämä on liikevoiton ohella tärkeä tunnusluku arvioitaessa yritystoiminnan kehitystä. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 135.) Satunnaisiin tuloihin ja kuluihin kuuluvat sellaiset tulot ja kulut, jotka perustuvat yrityksen tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin kertaluontoisiin ja olennaisiin tapahtumiin. Satunnaisten tulojen ja kulujen perustelu nähdään varsinaisesta kirjanpidosta, rajanveto varsinaisen toiminnan ja satunnaisen toiminnan välillä saattaa olla joskus hankalaa. Satunnaisten tuottojen tai kulujen alkuperää ei ole välttämättä eroteltu tuloslaskelmassa, tarkat tiedot näkyvät ainoastaan kirjanpidossa. Satunnaisia tuottoja voivat olla esimerkiksi konsernin sisällä saadut konserniavustukset. Satunnaisia kuluja ovat esimerkiksi rakennusten arvonalentumiset. (Niskanen & Niskanen 2004, 35.)

Satunnaisten erien jälkeen saadaan tuloslaskelman välitulos, voitto ennen veroja. Jotta yritystoiminta olisi edes jollain tavoin kannattavaa, on tämän tuloksen riitettävä veronmaksuihin ja mahdollisen voitonjakamiseen omistajille. Kyseistä jäämää käytetään harvemmin vertailtaessa yritysten välisiä eroja tai tarkasteltaessa yrityksen kehityskaarta. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 136.)

Ennen kuin tuloksesta vähennetään verot, esitetään tilinpäätössiirrot. Tilinpäätössiirtoihin kuuluvat poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutokset. Tilinpäätössiirrot kuuluvat liittyvät käytännössä ainoastaan verotukseen. Niillä pyritään vaikuttamaan verotettavan tulon määrään. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 136.)

Viimeisenä eränä tuloslaskelmassa vähennetään tuloverot. Tuloveroilla tarkoitetaan tilikauden veronalaisen tulon perusteella määräytyvää veroa. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 137) Tuloverot esitetään suoriteperusteisina kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa. Edellisten tilikausien maksettu jälkivero eritellään kyseisen tilikauden veroista ja ne esitetään välittöminä veroina. Tämä erittely voidaan toteuttaa myös liitetiedoissa. Verot voidaan eritellä myös varsinaisen toiminnan ja satunnaisten erien välillä. Tämän lisäksi esitellään aiemmin mainitut edellisten tilikausien verot sekä mahdolliset muut välittömät verot. (Niskanen & Niskanen 2004, 36 - 37.)

Verojen vähentämisen jälkeen saadaan selville tilikauden voitto. Tästä erästä jaetaan yrityksen osakkaille omat voitto-osuutensa. Tilikauden voiton määrä lisää tai vähentää taseen omaa pääomaa. Tilikauden voittoa käytetään laajalti yritysten välisissä vertailuissa, sekä yrityksen oman kehityksen kuvaamisessa. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 137.)

Toimintokohtainen tuloslaskelma

Kuten aiemmin todettiin, tuloslaskelma voidaan esittää myös *toimintokohtaisena*. Suurin ero on liikevaihdon ja liikevoiton välisessä kulujen esittämisessä. Jos kirjanpitovelvollinen sisällyttää hyödykkeiden hankintakuluihin hankinnan ja valmistuksen sekä kiinteät että muuttuvat menot, soveltuu toimintokohtainen tuloslaskelma -malli yrityksen käyttöön. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 138.)

Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa kulujen vähentäminen ja niiden järjestys perustuu toimintoihin. Ennen liikevoittoa liikevaihdosta vähennetään valmistuksen ja hankinnan kulut, sekä myynnin ja markkinoinnin kulut että liiketoiminnan muut kulut. Näissä ei kuitenkaan tehdä jakoa pitkävaikutteisten ja lyhytvaikutteisten kulukirjausten välillä. Tällöin poistot eli pitkävaikutteiset tuotannontekijöiden kulukirjaukset sisällytetään eri toimintojen kuluihin. (Niskanen & Niskanen 2004, 37.)

Kululajipohjainen tuloslaskelma sisältää paljon tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa informaatiota yrityksen voiton muodostumisesta. Tämä on yksi syistä, miksi kululajipohjainen on paljon yleisempi kuin toimintokohtainen tuloslaskelma. Toisena syynä kululajipohjaisen tuloslaskelman yleisyyteen on, että aiemman lainsäädännön mukaan Suomessa käytettiin ainoastaan kululajipohjaista tuloslaskelmaa. Toimintokohtainen tuloslaskelma sisältää myös vähemmän välituloksia, mikä vaikeuttaa informaation helppolukuisuutta. Nämä tiedot kuitenkin ilmenevät molemmissa tuloslaskelmamalleissa tilinpäätöksen liitetiedoista. (Niskanen & Niskanen 2004, 38.)

Toimintokohtainen tuloslaskelma on käytännöllinen väline, jos halutaan tarkastella eri toimintojen aiheuttamia kuluja tarkemmin. Siinä paneudutaan tarkemmin tiettyjen osastojen osuuksiin kokonaiskulujen muodostumisessa. Toiminto-

kohtaisessa tuloslaskelmassa pystytään paneutumaan tietyn osaston toiminnan tehokkuuteen ja tämän kautta etsimään mahdollisia ongelmia yrityksen taloudessa tai vaihtoehtoisesti etsimään säästöjä tietyn toiminnon sisällä. Koska toimeksiantajalla on käytössä kululajipohjainen tuloslaskelma, keskitytään tässä työssä kululajipohjaisen tuloslaskelman tunnuslukujen esittelyyn.

2.2 Tase

Tilinpäätöksen toinen keskeinen osa, *tase*, kertoo millainen on yrityksen tilinpäätöspäivän taloudellinen asema. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 35) Yrityksen tase jakaantuu kahteen osaan, vastaavat ja vastattavat. Vastaavaa-puoli ilmaisee miten ja mistä yrityksen omaisuus koostuu. Vastattavaa-puoli kertoo miten yrityksen toiminta on rahoitettu. Taseen esittämistapa tulee olla sama kuin edellisillä tilikausilla, jos esitystavan muutokseen ei ole erityistä tai merkittävää syytä. (Niskanen & Niskanen 2004, 38.)

Vastaava

Taseen vastaava-puoli kertoo minkälaisia pitkiä ja lyhytvaikutteisia tuotannontekijöitä yritys käyttää. Taseen vastaavat jaetaan kahteen pääryhmään. Pysyvät vastaavat ovat eriä, joiden on tarkoitus tuottaa tuloa jatkuvasti, tai ainakin useampana tilikautena. Vaihtuvat vastaavat tuottavat tuloa ainoastaan yhden, sillä hetkellä tarkasteltavan tilikauden aikana. (Niskanen & Niskanen 2004, 39–40.) Myytäväksi tarkoitettu hyödyke, joka vaikuttaa yrityksen tulonhankintaan vain kerran ja yhden tilikauden aikana, kuuluu vaihto-omaisuuteen ja se esitetään vaihtuvissa vastaavissa. Pysyville vastaaville on ominaista, että ne on tarkoitettu tuottamaan tuloa usean tilikauden ajan, lähtökohtaisesti niiden tuotto-odotukset ovat pidemmällä kuin 12 kuukauden aikavälillä. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 110.)

Pysyvien vastaavien hankintamenoa ei pystytä jakamaan taseeseen merkittäväksi aktiivaksi ja tuloslaskelmaan merkittäväksi kuluksi, kuten vaihto-omaisuutta, jossa käytetään apuna inventoinnista saatuja tietoja. Tämän vuoksi pysyvistä vastaavista tehdään poistosuunnitelma, ja sen myötä tilikaudelle kuu-

luvut kulut merkitään suunnitelman mukaisina poistoina. (Kinnunen ym. 2006, 25.)

Pysyvät vastaavat jakaantuvat aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin. Aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvat esimerkiksi perustamismenot, tutkimusmenot, kehittämismenot, aineettomat oikeudet ja liikearvo. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 111.) Perustamismenoihin voidaan aktivoida perustamiseen liittyviä välitömiä kuluja, perustamismenot on kuitenkin poistettava suunnitelman mukaan vähintään viidessä vuodessa. (Niskanen & Niskanen 2004, 40–41.)

Tutkimusmenot ovat esimerkiksi tutkimustoimintaan liittyviä henkilöstömenoja, aineita ja tarvikkeita, tai ulkopuolisia palveluja, jotka voidaan aktivoida taseeseen. Kehittämismenot jaotellaan samoin kuin tutkimusmenot, mutta ne on kohdistettu kehittämistoimintaan. Kehittämisen- ja tutkimusmenojen aktivoimisen edellytyksenä on, että niihin kohdistuu vähintään samansuuruinen tulevaisuuden tuotto-odotus, kuin mikä kirjattu meno on. Myös tutkimus- ja kehittämismenot tulee poistaa taseesta suunnitelman mukaisesti, yleensä viiden vuoden kuluessa. (Niskanen & Niskanen 2004, 41.)

Aineettomiin oikeuksiin kuuluvat esimerkiksi yrityksen hallussa olevat patentit, kustannus- ja tekijänoikeudet sekä muut voimassaoloajaltaan rajoitetut ja luovutettavissa olevat oikeudet (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 111). Aineettomien hyödykkeiden erissä tilikauden aikana tapahtuneet muutokset esitellään yleensä taseen liitetiedoissa (Niskanen & Niskanen 2004, 41).

Aineellisiin hyödykkeisiin sisältyvät yrityksen omistuksessa olevat maa- ja vesialueet, koneet ja kalustot, rakennukset ja rakennelmat sekä muut aineelliset hyödykkeet. Tämän lisäksi aineellisiin hyödykkeisiin sisältyvät ennakkomaksut sekä keskeneräiset hankinnat. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 112.) Taseessa näytetään suunnitelman mukaisten poistojen jälkeinen hankintamenojäännös, johon eivät vaikuta verotusta varten tehdyt poistot. (Niskanen & Niskanen 2004, 42)

Taseen sijoituksissa nähdään kuinka paljon yrityksellä on mahdollisia osuuksia saman konsernin yrityksistä. Nämä esitetään kohdassa saamiset saman kon-

sernin yrityksiltä. Tämän lisäksi sijoitusten jälkeen esitetään osuudet ja saamiset omistusyhteyksyrityksistä, muut yrityksen omistamat osakkeet ja osuudet sekä muut saamiset. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 114.)

Vaihtuviin vastaaviin merkitään erät, joiden tarkoitus on tuottaa tuloa enintään yhden tilikauden ajan. Vaihtuvat vastaavat ryhmitellään neljäksi pääryhmäksi, joita ovat vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat- ja pankkisaamiset. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 115.)

Vaihto-omaisuus jaotellaan itse vaihto-omaisuuteen sekä saamisiin. Kaikki sellaisenaan tai jalostettuina luovutettavaksi tai kulutettavaksi tarkoitetut hyödykkeet luetaan vaihto-omaisuuteen. Tämän lisäksi vaihto-omaisuudessa esitetään erikseen aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset tuotteet, valmiit tuotteet ja tavarat sekä muu vaihto-omaisuus ja ennakkomaksut. (Kinnunen ym. 2006, 25.)

Saamiset jaetaan tarvittaessa lyhyt- ja pitkäaikaisiin saamisiin. Jakoperusteena on saamisen erääntymisaika. Lyhytaikainen saatava erääntyy vuoden tai lyhyemmän ajan kuluttua, kun taas pitkäaikainen saaminen erääntyy vuoden tai pidemmän ajan kuluttua. Saamisten ryhmittelyn määritteenä käytetään tämän lisäksi saamisten aiheuttamissyytä. Myyntisaamiset ovat ennen kaikkea vaihto-omaisuuteen liitettävien hyödykkeiden velaksi myymisestä syntyviä saamisia. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 117.)

Myyntisaamisten jälkeen esitetään saamiset saman konsernin yrityksiltä ja saamiset osuusyryksiltä. Kyseiset erät sisältävät esimerkiksi sisäisiä myyntisaamisia, lainasaamisia ja siirtosaamisia. Erillisinä esitellään myös ulkopuoliset lainasaamiset, muut saamiset sekä siirtosaamiset. (Niskanen & Niskanen 2004, 44–45.)

Vastaavaa puolen viimeiset erät ovat rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Rahoitusarvopaperit ovat arvopapereita, joihin yritys on tilapäisesti sijoittanut kassavarojaan, tai pidempiaikaisia, joilla pyritään rahoittamaan myöhempiä investointeja. Rahoitusomaisuuteen merkitään myös sellaiset arvopaperit, jotka yritys on saanut jonkin saamisen maksuksi, ja ne tarkoitus myydä kohtalaisen nopeasti. (Niskanen & Niskanen 2004, 46.) Rahat ja pankkisaamiset

sisältävät kokonaisuudessaan yrityksen käteiset rahat sekä pankkitileillä olevat varat. Rahat ja pankkisaamiset -erässä esitetään enintään kolmeksi kuukaudeksi sidotut pankkitalletukset. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 120.)

Vastattavaa

Kuten edellä on todettu, taseen vastattava-puolelta käy ilmi miten yrityksen toiminta on rahoitettu. Taseessa olevaa omaa pääomaa ovat yrityksen omistajien sijoittama osakepääoma sekä edellisten tilikausien voiton muodostama vapaasti käytettävissä oleva rahasto. (Niskanen & Niskanen 2004, 46.) Lisäksi oman pääoman erässä näkyy tuloslaskelmasta saatava tilikauden voitto, jonka käytöstä päätetään vasta tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen seuraavana vuonna. Taseen liitetiedoissa esitetään erikseen yrityksen jakokelpoiset varat. (Kinnunen ym. 2006, 25–26.) Oma pääoma on yrityksen pitkäaikaisen vakavaraisuuden perusta (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 120).

Joidenkin yritysten taseissa esiintyy edelleen omana osanaan *ylikurssirahasto*. Ylikurssirahastoon merkittiin esimerkiksi osakepääoman korottaminen rahastoinnin yhteydessä. Ylikurssirahasto liittyy ennen vuotta 2006 voimassa olleeseen osakeyhtiölakiin, eikä sitä voida nykyään enää kasvattaa. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 120.)

Arvonkorotusrahastoa taas käytetään vastatilinä tehtäessä arvonkorotuksia pysyviin vastaaviin. Edellisten tilikausien voitto sekä kuluvan tilikauden voitto ovat omaa pääomaa kasvattavia eriä. Vastaavasti mahdollinen edellisten ja kuluvan tilikauden tappio esitetään omaa pääomaa pienentävinä erinä. (Niskanen & Niskanen 2004, 48.)

Omassa pääomassa esitetään myös pääomalainat. Yritys on voinut ottaa pääomalainaa esimerkiksi tilanteessa, jossa yrityksen äänivaltaa ei ole haluttu jakaa ulkopuolisille, mutta yritys on tarvinnut riskirahoitusta. Pääomalainan etuoikeus on konkurssitilanteessa kaikkia muita velkoja huonompi. Pääomalainalle ei saa maksaa korkoa tai muutakaan tuottoa, jos vastaavaa määrää ei ole käytössä muutoinkin voitonjakoon. (Niskanen & Niskanen, 2004, 49.)

Poistoeron erässä esitetään ero, joka syntyy jos verotusta varten on tehty poistoja, jotka suurempia kuin suunnitellut. Poistoero voi käytännössä olla myös negatiivinen, mutta taseen poistoeron on oltava vähintään nolla. Syntynyttä poistoeroa voidaan purkaa missä tahansa myöhemmässä tilinpäätöksessä, mutta rajoittavana tekijänä ovat kunkin tilikauden suunnitelman mukaiset poistot, minkä määrä ei voi ylittää. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 123.)

Vastattava-puolella voidaan esittää myös erilaisia *varauksia*. Varaukset voivat olla joko vapaaehtoisia tai pakollisia varauksia. Vapaaehtoisia varauksia ovat esimerkiksi investointi-, toiminta- tai muut vastaavat varaukset. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 123) Näitä varauksia tehdään käytännössä verotuksellisista syistä. Tämän vuoksi tilinpäätökseen ei voida kirjata vapaaehtoisia varauksia, joita ei hyväksytä verotuksessa. Pakollinen varaus tehdään, kun tulevaisuudessa on tiedossa meno tai menetys, jonka määrää tai ajankohtaa ei tarkoin voida määrittää. Varaus vaatii kuitenkin, että meno on todennäköinen ja että sen rahamääräinen suuruus voidaan arvioida. Pakollisen varauksen kirjaamisen perusteena tulee olla myös, että erää vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 123)

Vieras pääoma jaetaan pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Kirjanpitolaissa on määritelmä pitkäaikaiselle velalle. Pitkäaikaisen velan tai velanosan tulee erääntyä maksettavaksi vuotta pidemmän ajan kuluttua. (KPL, 30.12.1997/1336) Lyhytaikainen velka erääntyy yhden vuoden sisällä. Lyhytaikaisiin velkoihin sisällytetään pitkäaikaisten velkojen seuraavan vuoden aikana erääntyvä osa. Pitkäaikaiset velat voivat yrityksestä ja rahoituslähteistä riippuen olla joukkovelkakirjalainoja, vaihtovelkakirjalainoja, eläkelainoja, lainoja rahoituslaitoksilta, sekä muita pitkäaikaisia lainoja. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 124.)

Lyhytaikaiset velat jaotellaan myös erikseen niiden lähteen mukaan. Lyhytaikaisia lainoja ovat alle vuoden mittaiset lainat rahoituslaitoksilta, saadut ennakot, ostovelat, eläkelainat sekä mahdolliset lainat saman konsernin yrityksille ja muut velat. Lyhytaikaisissa lainoissa esitetyt lainat rahoituslaitoksilta sekä eläkelainat ovat pääsääntöisesti pitkäaikaisten velkojen seuraavan vuoden aikana

erääntyviä eriä. Muut velat ja siirtovelat eritellään ja esitellään tarkemmin taseen liitetiedoissa. (Niskanen & Niskanen, 2004, 51.)

Tilinpäätös ja sen muoto on tarkoin määritelty laeilla ja asetuksilla. Lainsäädäntö antaa kuitenkin paljon liikkumavaraa siinä, että esitetäänkö jokin tietty asia itse taseessa vai taseen liitetiedoissa. Ratkaisevaa valinnassa on ensisijaisesti se, että tilinpäätösinformaatio on selvää ja johdonmukaista.

2.3 Rahoituslaskelma

Suurille kirjanpitovelvollisille on säädetty pakolliseksi rahoituslaskelman liittäminen tilinpäätökseen. Rahoituslaskelma kuvaa yrityksen läpi kulkevia rahavirtoja, niiden määriä ja laatua. Rahoituslaskelman pääasiallisena tavoitteena on kuvata yrityksen realisoituneita rahavirtoja sekä maksuja. Rahoituslaskelma laaditaan tuloslaskelman ja taseen perusteella maksuperusteisesti, eli siinä huomioidaan ainoastaan toteutuneet kassavirrat. Rahoituslaskelmasta on siis toisin sanoen eliminoitu realisoitumattomat arvomuutokset sekä suoriteperusteiset jakotus- tai arvostustulkinnat. (Ikäheimo ym. 2012, 79)

Rahoituslaskelman, tai *rahavirtalaskelman*, tuottama informaatio on yksiselitteisempää, vertailukelpoisempaa sekä luotettavampaa kuin tuloslaskelman ja taseen tarjoamat tiedot. Tämä johtuu siitä, että rahavirtalaskelmassa otetaan huomioon vain toteutuneet rahavirrat. Rahavirtalaskelmien avulla pystytään paremmin arvioimaan, miten hyvin yritys kerryttää rahaa ja mihin kertyneet rahat käytetään. Rahavirtalaskelmien heikkoutena on toisaalta laskentajakson kokonaistaloudellisen kuvan puuttuminen. Kassavirtojen siirtyminen laskentajaksojen välillä voi myös heikentää laskentajaksojen vertailukelpoisuutta, jos kassavirrat ovat suuruudeltaan merkittäviä. (Ikäheimo ym. 2012, 80)

Rahoituslaskelma on kassavirtalaskelmien perusta. Kassavirtojen ennustaminen on olennainen osa yrityksen rahoituksellista liikkumavaraa tarkasteltaessa. Kassavirtojen tarkastelun tueksi voidaan luoda rahoitusbudjetti. Luomalla rahoitusbudjetin yritys pystyy seuraamaan, miten se selviytyy alihankkijoille, työntekijöille, rahoittajille, verottajalle ja muille sidosryhmille sovitusta rahasuorituksista.

Rahoitusbudjetin laadinnassa määritellään suunniteltava jakso, tavoiteltavan kassavarannon määrä ja arvioidaan kassaan saatavat maksut ja kassasta maksut. Kassavirtojen seuraamisella ja rahoitusbudjettien luomisella pyritään varmistamaan yrityksen maksuvalmius tulevaisuudessa ja varautumaan mahdollisiin muutoksiin. (Ikäheimo ym. 2012, 177)

Rahoitusbudjetti ja kassavirtojen seuraaminen tukee myös yrityksen operatiivista johtamista. Sen avulla pystytään kohdistamaan strategisia suunnitelmia operatiivisiin toimiin. Suunnitelmien kohdistamisella pystytään esimerkiksi vähentämään käyttöpääoman määrää sekä arvioimalla tulo- ja menovirtoja pystytään tarkemmin asettamaan myyntitavoitteita. (Ikäheimo ym. 2012, 178.)

3 STRATEGINEN RAPORTOINTI

Raportoinnin tarkoituksena on visualisoida olemassa oleva tieto yrityksen toimista. Analysoinnin tarkoituksena on tutkia raportoitua tietoa syvemmin, etsiä syy-seuraussuhteita ja vahvistaa olettamuksia yrityksen toimista, tai todistaa olettamukset vääriksi. (Suoninen 2011) Jokaisen yrityksen johto tarvitsee tietoa päätöksenteon tueksi. Tiedon jakaminen ja viestintä eivät ole ainoastaan haluttujen lukujen raportointia tai laskelmien tuottamista. Taloudellisen tiedon luominen ja jakaminen, *talousviestintä*, on enemmänkin vaikuttamista. Sillä pyritään kohdistamaan huomiota tärkeisiin toimintoihin ja parhaimmillaan muuttamaan henkilöstön asenteita ja näkemyksiä sekä ohjaamaan toimintaa haluttuun suuntaan. (Partanen 2007, 27.)

Pienemmissä yrityksissä saattaa riittää, että johtohenkilöillä on hiljaista tietoa menneistä tapahtumista, joiden pohjalta he tekevät toimintaa ohjaavia päätöksiä. Seuranta saattaa tällaisessa yrityksessä olla hyvinkin suppeaa ja tapahtua lähinnä tunnepohjaisesti. ”Tavaraa on mennyt hyvin kaupaksi, sitä luultavasti menee myös jatkossa, joten sitä on tilattava lisää”. Edellä esitetyn johtopäätöksen perustana ei välttämättä ole tarkka tai koottu tieto myyntien tai tilausten määrästä, vaan päätös perustuu pelkkään tunnetilaan ja subjektiiviseen kokemukseen.

Pienissä yrityksissä edellä esitelty toimintaketju saattaa jossain määrin toimia, mutta yrityksen koon kasvaessa tulee erilaisten toiminnan ohjaamiseen liittyvien tietojen analysoinnista entistä tärkeämpää. Yrityksen johto tarvitsee ensisijaisesti tietoa yrityksen suorituskyvystä ja prosessien toiminnasta. Tiedon kerääjänä ja kokoajina toimii taloushallinnon ja yrityksen tietotekniikasta vastaava henkilöstö. (Hovi ym. 2001, 17.)

Kootuista tiedoista muodostetaan hyväksikäyttölaskelmia ja raportteja, jotka jaotellaan yleensä niiden käyttötarkoituksen mukaan. Laskelmat voidaan jaotella suunnittelu-, tarkkailu- ja informaatiolaskelmiin. Suunnittelussa voidaan käyttää apuna vaihtoehtolaskelmia, joilla voidaan vertailla eri toimintavaihtoehtojen

välistä kannattavuutta ja löytää paras vaihtoehto. Tavoitelaskelmia käytetään hyödyksi tavoitteiden seurannassa ja niiden luomisessa. Tavoitelaskelmien tukena voidaan käyttää tarkkailulaskelmia, joilla seurataan tavoitelaskelmien tavoitteiden toteutumista. Näiden avulla voidaan myös selvittää syitä siihen, miksi tavoitteet eivät ole toteutuneet ja mistä prosesseista tämä johtuu. Informaatiolaskelmilla tuotetaan informaatiota yrityksen eri sidosryhmille. Näitä sidosryhmiä voivat olla esimerkiksi henkilökunta, toimittajat asiakkaat tai osakkeenomistajat. Informaatioreporteilla voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan yrityksen toimintaympäristöön. (Eskola & Mäntysaari 2006, 9.)

Yrityksen taloudelliset tunnusluvut ovat aina seurausta strategisista ja operatiivisista päätöksistä ja toimista, joko suoraan tai välillisesti. Liiketoiminnan ja talouden suunnittelulla pystytään vaikuttamaan toteutuviin lukuihin, mutta huonot strategiset ratkaisut, kuten suunnittelun puute vaikuttavat toteutuneisiin arvoihin yhtälailla. Johdon laskentatoimi pyrkii auttamaan suunnittelussa sekä luomaan informaatiota, jonka pohjalta voidaan hallita ja ennakoida tulevia tapahtumia sekä varautua muutoksiin. Jos yritys ei pysty hahmottamaan tulevaisuuttaan, on sen päätöksenteko altis riskeille. Huolimattomuus ja riittämätön tieto päätöksentekotilanteessa saattaa aiheuttaa suuria ongelmia tulevaisuudessa. Tämä korostuu taloudellisessa toiminnassa, jossa edellytetään, että päätöksentekijöillä on mahdollisimman selvä käsitys toimintaympäristön tulevista tapahtumista. (Kuusela & Ollikainen 2005, 88.)

Tiedon jakaminen ja analysointi on muuttanut taloushallinnon henkilöstön perinteistä tehtäväkuvausta. Kommunikaatio- ja yhteistyötaitojen merkitys on kasvanut. Pelkkä raporttien tuottaminen loputtomasta tietomäärästä ei riitä, vaan kerättyä informaatiota on osattava analysoida, kyseenalaista ja jakaa, jotta informaation vastaanottajat ymmärtävät vastaanottamansa informaation. (Järvenpää ym. 2005, 55)

Budjetointi on yksi toimintasuunnittelun muodoista. Yrityksen johto laatii budjetit yrityksen eri osa-alueille, mutta niiden pääasiallisena tavoitteena on yrityksen kannattavuuden varmistaminen. Budjeteilla saadaan myös määritettyä tavoitteita ja tarkkailtua mahdollisia poikkeamia. Toteutuneita eroja voidaan tämän

jälkeen analysoida, jotta voidaan suunnitella ja tutkia korjaavia toimia budjettien toteutumiseksi. Budjetit tukevat suunnittelua määrittelemällä yhteiset päämäärät ja tavoitteet. Näin pyritään hahmottamaan mitä tulevaisuudessa tulee todennäköisesti tapahtumaan ja mitä tulevaisuudelta odotetaan. (Partanen 2007, 157.)

Budjetit luodaan yleensä tietylle ajanjaksolle. Voidaan luoda kuukausibudjetteja, viikkobudjetteja tai budjetteja pidemmälle ajanjaksolle. Budjetit ovat myös yksi perinteisen talousjohtamisen tärkein väline vuositasolla. Budjetit luodaan yleensä tilikausittain, mutta niitä voidaan luoda myös pidemmille ajanjaksoille. Pidempiaikaiset, kalenterivuoden tai tilikausien mittaiset budjetit, luetaan yleisesti strategisen budjetoinnin piiriin. (Eskola & Mäntysaari 2006, 88.) Budjetit ovat usein myös raportoinnin pohjana. Ne antavat toiminnoille viitekehyksen, jonka puitteissa toimijoiden tulee toimia. Koska budjeteilla on laadittu toiminnalle tarkat rajat, pystytään raporteilla seuraamaan onko toiminta toteutunut sille asetetuissa rajoissa.

Informaation hyödyntäminen

Suoninen (2011) esittää seuraavat informaation hyödyntämiseen liittyvät ohjeet:

- ”Kerää vain tietoa, jolla on *hyötyä* päätöksenteossa.
- Älä missään nimessä kerää tietoa vain siksi, että se on (helposti) saatavilla. Houkutus on suuri, mutta tällaisen tiedon kanssa vain eksyy, kun sitä yrittää hyödyntää.
- Kerää tietoa vain, kun ymmärrät sen laadun – älä luota tiedon tuottajan laatuun, vaikka se olisi oman organisaation ja omien järjestelmien tuottamaa.
- Jalosta tieto merkitykselliseksi ja merkitse aina, miten tieto on muodostettu.” (Suoninen 2011)

Raportointi ja raportoinnin valmistelu on suurilta osin olemassa olevan tiedon keräämistä. Yrityksillä on käytössään suuri määrä tietoa nykyisten tietojenhallintaohjelmien myötä. Ohjelmissa ja järjestelmissä on yleensä joukko valmiiksi ohjelmoituja raportteja, joiden käyttö on hyvin helppoa ja houkuttelevaa. Ongelmana näissä valmiissa raporteissa on niiden luotettavuus, koska käyttäjät eivät tarkoin tiedä mistä ja miten niiden sisältämä tieto on koottu. (Malik 2002, 205.) Raportit ovat yleensä luonteeltaan yleispäteviä, mutta eivät sovellu täysin kun-

kin käyttäjän päätöksenteon tueksi. Valmiiden raporttien tiedoilla ei myöskään ole aina sellaisenaan hyötyä päätöksenteossa, vaan niitä joudutaan jalostamaan ja muokkaamaan muilla ohjelmilla, kuten esimerkiksi Excel-
taulukkolaskimella. (Hovi ym. 2001, 22.)

Informaation jakaminen, hyödyntäminen ja siihen perustuvien järjestelmien kehittäminen on tärkeä osa strategista johtamista. Jotta reaali toimintojen toteuttamiseen saadaan riittävät tiedot, on tiedonhallintajärjestelmien pystyttävä tuottamaan johtamisen tarvitsemaa tietoa. Yrityksen sisällä on pystyttävä kokoamaan yhteen yhdessä tai useammassa tietojärjestelmässä oleva tieto yhteen paikkaan josta sitä voidaan helposti hallita tai jakaa. (Eskola & Mäntysaari 2006, 115.)

Taloushallinnossa voi yrityksestä riippuen olla henkilöitä, joiden pääasiallinen tehtävä on kerätä tietoja yrityksen tietojärjestelmistä ja muodostaa raportteja saaduista tiedoista. Tämä on toisaalta hyvä asia, koska näillä henkilöillä on usein tietotaitoa arvioida saatavaa informaatiota ja sen luotettavuutta. Ongelmana on, että tietoja ei saada käyttäjälle tarvittavan nopeasti vaan niitä joudutaan lähettämään sähköpostilla tai muilla keinoin ympäri organisaatiota. Tietojen tulisi olla automaattisesti kerättynä yhteen paikkaan, josta niistä saataisiin helposti luotua raportteja ja että tiedon tarvitsijat saavat itse ajettua tietojärjestelmistä luotettavia ja helppolukuisia raportteja. (Hovi ym. 2001, 23.)

Johto tarvitsee nykyhetkellä tietoa menneistä tapahtumista, jotta se pystyy suunnittelemaan ja ohjailemaan tulevia tapahtumia. Johto luo strategiat, mutta sen vastuulle kuuluu myös luoda mittarit, joilla seurataan miten luodut strategiat käytännössä toteutuvat. Taloushallinto on yrityksessä se osasto joka luo raportit johdolle strategian toteutumisen seuranta varten. Taloushallinnon strateginen rooli on kehittynyt ja kehittyy edelleen, koska luoduista raporteista pyritään selvittämään ja tunnistamaan strategian toteuttamisen esteitä ja analysoimaan strategisia epävarmuustekijöitä. (Järvenpää ym. 2005, 50)

Mittareita ja niiden pohjalta luotuja raportteja käytetään yrityksissä moniin tarkoituksiin. Mittareiden käyttötarkoitukset voidaan jakaa viiteen luokkaan:

1. Päätöksenteko
2. Kontrollointi
3. Ohjaaminen
4. Koulutus ja oppiminen
5. Kommunikointi organisaation ulkopuolelle.

Käyttötarkoitusten mukaan toiminnoille määritetään mittarit. Toimintojen mitaaminen voi onnistuessaan motivoida työntekijöitä, korostaa mitattavan asian arvoa, ohjata tekemään oikeita asioita sekä selkiinnyttää tavoitteita. (Lönngqvist ym. 2006, 123.) Edellä esitelty luokitus mittareista ja niiden käyttötarkoituksista kertoo vain sen, että mihin niistä kerätty informaatio käytetään. Yhtä tärkeää on, että kuka käyttää mitäkin mittaria tai raporttia. Mittareita ja raportteja suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, että käytetäänkö kerättyä informaatiota johtamistyökaluna vai yksittäisen työntekijän työn kehittämisen apuvälineenä. (Lönngqvist ym. 2006, 124.)

Tulevaisuutta ei voida koskaan täydellisesti ennustaa, eikä siihen pystytä kaikilta osin vaikuttamaan. Tämän takia eri ohjailukeinoilla pystytään rajaamaan sitä mihin suuntaan toimintaa ohjataan. Strateginen suunnittelu ja talouden ohjaaminen ovat tulevaisuuden tilaan ohjailemalla vaikuttavia toimintoja. Strategisessa suunnittelussa johdon rooli on korkea, kun taas taloudellisessa ohjaamisessa keskitytään budjetteihin toiminnan ohjearvoina ja toimintaa rajaavina tekijöinä. (Järvenpää ym. 2005, 162.)

Strategisessa ohjauksessa pyritään yhdistämään nämä kaksi aiemmin mainittua toimintatapaa, eli käyttämään yksityiskohtaisia pitkän tähtäimen suunnitelmia, sekä tiukkoja lyhyen tähtäimen ohjauskriteereitä. Raportoinnin kannalta tämä tarkoittaa, että yksiköiden kannattavuuden valvonta ei ole niinkään olennaista, vaan yhteisten järjestelmä- ja toimintatapojen tunnistaminen ja luominen. Perinteisen budjettivalvonnan raportoinnin sijaan tulisi luoda uusia mittareita, jotka mittaavat strategisen suunnittelun ja ohjauksen toimintatapojen onnistumista. (Järvenpää ym. 2005, 163.)

Yritystoiminnassa on olennaista suunnitella ja tarkastella tulevia toimintoja sekä seurata laadittujen suunnitelmien toteutumista. Perinteinen tapa seurata tavoit-

teiden toteutumista sekä suunnitella tulevaisuutta on luoda toiminnoille budjetteja. Budjetteja voidaan luoda vuositason tai lyhyemmällä aikajänteellä. (Stenbacka ym. 2004, 275.)

Budjetit koostuvat pääsääntöisesti osa- ja pääbudjeteista. Pääbudjettiin kerätään yhteen kaikki yrityksen osabudjetit ja sitä kutsutaan myös kokoomabudjetiksi. Tyypillisiä osabudjetteja ovat myyntibudjetti, markkinointikustannusten budjetti, ostobudjetti, investointibudjetti ja hallintokustannusten budjetti. (Stenbacka ym. 2004, 276.) Yrityksillä voi toimialasta ja yrityksestä riippuen olla lukematon määrä erilaisia budjetteja, joiden määrään ja painotuksiin vaikuttaa johdon visio sekä halu seurata tiettyjä yrityksen toiminnan osia.

Yritystoiminnassa budjetit ovat tavoitelaskelmia. Budjetit eivät ole ainoastaan ennusteita tulevista menoista ja tuloista, vaan ne toimivat suunnitellun toiminnan rahamääräisenä kuvauksena. (Ikäheimo ym. 2012, 175.) Budjetit mahdollistavat toiminnan tarkkailun ja valvonnan. Budjetit antavat yrityksen johdolle keinon vertailla toteutuneita tuloksia ja yrityksen rahankäyttöä. Vertailun perusteella yritysjohto kykenee helposti puuttumaan toiminnassa havaittuihin poikkeamiin. Budjetit ovat tämän lisäksi myös keskeinen organisaatiossa toimivien ihmisten ohjailuväline. Budjetoinnin yhteydessä sovitaan niistä taloudellisista tavoitteista, jotka yksikön ja sen sisällä toimivien ihmisten tulisi saavuttaa. Tarpeeksi haastavat, mutta saavutettavissa olevat tavoitteet toimivat myös henkilöstön motivointi ja sitouttamiskeinona. (Ikäheimo ym. 2012, 175.)

Budjettien laatimisessa ja seurannassa olennaista on eri osastojen välinen yhteistyö. Johto luo tulevaisuuden suunnitelmat, jonka pohjalta taloushallinto antaa omat suosituksensa siitä kuinka paljon rahaa tulee ansaita ja kuinka paljon sitä voidaan toiminnoissa käyttää. Eri osastoilla nämä rahamääräiset rajoitteet pyritään taas muuntamaan toiminnosta riippuen kappalemääräisiksi tavoitteiksi tai muuksi mitattavaksi yksiköksi. Yksiköiden tavoitteet pystytään edelleen tarpeen mukaan muuttamaan yksilöllisiksi tavoitteiksi. (Ikäheimo ym. 2012, 173.)

4 TUNNUSLUVUT

Kirjanpitovelvollisen tilinpäätöstä lukemalla ja tulkitsemalla saadaan selville paljon tietoa kyseisen yrityksen tilasta. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 140) Jokaisella tilinpäätöksen, sekä taseen että tuloslaskelman luvulla on merkitystä tarkasteltaessa yrityksen taloudellisen tilanteen kokonaiskuvaa. Yritystoiminnan kaksi merkittävintä taloudellisen menestyksen ulottuvuutta ovat kasvu ja kannattavuus. Näiden lisäksi merkittäviä menestyksen ulottuvuuksia ovat vakavaraisuus ja maksuvalmius. Näitä ulottuvuuksia mitataan erilaisilla tilinpäätöksestä laskettavilla tunnusluvuilla. (Kinnunen ym. 2006, 42.) Näiden lisäksi voidaan mitata tehokkuutta erinäisillä kiertonopeuksien tunnusluvuilla, konkurssin uhkaa niin sanotuilla z-luvuilla, kassavirtalaskelmaan liittyviä tunnuslukuja ja osakekohtaisia tunnuslukuja. Yritystutkimusneuvottelukunta on määritellyt 31 erilaista tilinpäätökselle laskettavaa tunnuslukua. (Niskanen & Niskanen, 2004, 110.)

Tiedon hankkijan suhde yritykseen määrittää sen, mitkä tunnusluvut ovat hänelle merkittäviä. Esimerkiksi osakkeenomistajilla on eri intressit kuin yrityksen tavaroiden ja palveluiden toimittajilla. (Kinnunen ym. 2006, 42.) Yrityksen oma johto seuraa tietysti kokonaiskuvaa yrityksestä, mutta tarkoin rajatuilla raporteilla ja tunnusluvuilla se pystyy seuraamaan tarkemmin tietyn osa-alueen toimintaa ja onnistumista.

Tunnuslukuja voidaan käyttää johtamisen apuvälineinä. Yrityksen johto voi määrittää tietyt tunnusluvut, joita seurataan pitkällä aikavälillä. Yrityksen johto saattaa myös asettaa tunnusluville tavoitearvoja. (Eskola & Mäntysaari, 2006, 124.) Tilinpäätöksen analysoiminen on usein taloudellinen kysymys. Tilinpäätösten tutkimiseen käytössä olevat resurssit ovat yrityksissä yleensä rajoitettuja. Tutkimuksen helpottamiseksi keskitytään tiettyihin osatekijöihin. Apuna voidaan käyttää tilinpäätöksiä analysoivia tietokoneohjelmia, jotka voivat antaa varoitussignaaleja jos jokin tilinpäätöksen osa on hälyttävällä tasolla. Tiettyjen osien tarkastelu voi toimia herätteenä tarkasteltaessa asiakkaan, velallisen, si-

joituskohteen tai hankkijan taloudellista kokonaistilaa. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 141)

Seuraavassa tarkastellaan yrityksen taloudellisen toimintaan liittyviä tunnuslukuja sekä niiden käyttötarkoituksia. Tunnuslukuja on edellä esitettävien lisäksi olemassa lukematon määrä. Tarkasteluun on otettu yleisimmät ja toimeksiantajayrityksessä käytössä olevat tunnusluvut.

4.1 Kasvu ja prosenttilukumuotoinen tilinpäätös

Yrityksen kokoa, sen kasvua ja volyymia tarkasteltaessa kiinnitetään yleensä ensimmäisenä huomiota liikevaihtoon. Tuloslaskelman liikevaihto pitää sisällään varsinaisen toiminnan myyntituotot, joista on vähennetty myönnetty alennukset arvonnlisäverot, ja välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. (Kinnunen ym. 2006, 46.) Liikevaihtoa verrataan useimmiten sellaisenaan edellisen vuoden lukuun tai jonkin muun aikaisemman tilikauden liikevaihtoon.

Tilinpäätös voidaan myös muuntaa prosenttilukumuotoiseksi, jolloin eri vuosien toteutuneita arvoja voidaan helposti vertailla keskenään. Liiketoiminnan eri osa-alueiden kasvua tai vaihtoehtoisesti supistumista tilikauden liikevaihtoon nähdessä pystytään näin ollen tarkastelemaan suhteellisina osuuksina. Vastaavasti myös taseen erät ja niiden osuudet liikevaihdosta pystytään suhteuttamaan taseen loppusummaan ja seurata erien kehittymistä. (Niskanen & Niskanen 2004, 90.)

Prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä tarkasteltaessa on otettava huomioon, että siitä ei voi päätellä, onko jokin erä kasvanut tai pienentynyt absoluuttisesti. Yhden erän merkittävä kasvu tai pienentyminen voi myös muuttaa muiden erien osuuksia, vaikka tosiasialliset erät eivät olisikaan muuttuneet. (Niskanen & Niskanen 2004, 89.) Tilinpäätöksen eri erien kehitymissuunnat antavat hyvin informatiivista tietoa tuloslaskelman ja taseen rakenteesta. Näiden avulla pystytään myös suunnittelemaan ja suuntamaan strategisia päätöksiä, joilla pyritään mahdollisesti kasvattamaan tai pienentämään tiettyjen erien osuuksia. (Niskanen & Niskanen 2004, 89.)

Koko tilinpäätös muutetaan sellaisenaan prosenttilukumuotoiseksi vastaamaan euromääräistä tuloslaskelmaa ja tasetta. Tällöin kaikki tilinpäätöksen erät ovat helposti tarkasteltavissa ja verrattavissa edellisten tilikausien suhteellisiin osuuksiin. Parhaiten prosenttilukumuotoinen tilinpäätösanalyysi soveltuu tilanteisiin, joissa käytössä on tarkkaa tietoa yrityksen toimista, jolloin voidaan peilata toimia ja niiden vaikutusta erien suhteellisiin osuuksiin. Tämä tarkoittaa sitä, että varsinkin johdolle prosenttilukumuotoinen tilinpäätösanalyysi antaa mahdollisuuden tutkia päätösten ja operatiivisten toimien vaikutuksia erien osuuksia tarkastelemalla. (Niskanen & Niskanen 2004, 90.) Yrityksen ulkopuolisille sidosryhmille kyseinen analyysimuoto tuo lisäarvoa kun sitä käytetään yhdessä tilinpäätöksen liitetietojen ja toimintakertomuksen kanssa.

4.2 Kannattavuus

Kannattavuuslukuja voidaan muodostaa yleensä kahdella pääperiaatteella. Yrityksen tulosta verrataan joko liikevaihtoon tai pääomaan. Verrattaessa tulosta liikevaihtoon, pyritään selvittämään yrityksen saavuttamaa katetta. Verrattaessa tulosta pääomien määrään on tarkastelun kohteena yrityksen pääomalleen ansaitsema vuosikorko. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 143.)

Yritystoiminnalle ja sen pitkäaikaiselle jatkuvuudelle on erityisen tärkeää, että liiketoiminta on kokonaisuudessaan kannattavaa. Yrityksen kannattavuudelle välttämättömänä ehtona on, että se saa toiminnallaan aikaan enemmän tuloja kuin niiden aikaansaamiseksi on uhrattu menoja. Tulojen riittäminen niille uhrattujen menojen kattamiseksi ei vielä riitä, vaan täytyy selvittää onko syntynyt tulos ollut riittävän suuri otettaessa huomioon toimintaan kokonaisuudessa sidotut resurssit sekä tuotto-odotukset. Yrityksen toiminnan kannattavuus tilikauden aikana riippuu lopulta siitä, saadaanko syntyneillä voitoilla täytettyä oman ja vieraan pääoman sijoittajien vaateet pääoman tuotolle. (Kinnunen ym. 2006, 49.)

Voittoprosentilla ei pystytä suoranaisesti mittaamaan kannattavuutta. Se kertoo enemmän yrityksen toimintapolitiikasta eli pyrkiikö yritys hyvään tulokseen kor-

kea- vai pienikatteisella myynnillä. Liikevoittoprosentti on tavanomainen voittoprosenttimuotoinen tunnusluku. Se kertoo yksinkertaisesti kuinka suuri liikevoitto on suhteessa liikevaihtoon. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 143.)

$$\text{Liikevoittoprosentti} = \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}} * 100\%$$

Käyttökateprosentti on samanlainen voittoprosenttiperusteinen tunnusluku. Laskukaavan osoittajassa olevaa käyttökate ei saada suoraan tuloslaskelmasta, vaan se saadaan lisäämällä liikevoittoon poistot ja arvonalentumiset. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 143.)

$$\text{Käyttökateprosentti} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liikevaihto}} * 100\%$$

Lyhyellä aikavälillä kannattavuutta voidaan mitata tarkastelemalla katetuottoprosenttia tai liikevoittoprosenttia. Kumpainenkin näistä antaa kuvan yrityksen suhteellisesta kannattavuudesta, mutta ne tarvitsevat tuekseen jonkin vertailukohtaan, kuten oman toimialan toisen samankokoisen yrityksen vastaavat tunnusluvut. Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut mittaavat kannattavuutta ensisijaisesti lyhyellä aikavälillä ja pitkän aikavälin kannattavuutta vertailtaessa tuleekin tarkastella ja vertailla useiden vuosien analyysituloksia keskenään, jotta voidaan selvittää kannattavuuden kehityksen suunta. (Eskola & Mäntysaari 2006, 125.)

Pitkällä aikavälillä kannattavuutta mitataan sillä, miten yritykseen sijoitettu pääoma on tuottanut. Yleisimmät kannattavuutta mittaavat mittarit ovatkin omalle pääomalle laskettava oman pääoman tuottoaste (ROE) sekä sijoitetun pääoman tuotto (ROI). (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 144.)

Oman pääoman tuottoprosentti kuvaa sitä, kuinka paljon yritys on saanut tuottoa yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle. Yrityksen koko ja omistajat määrittelevät pitkälti, mikä on pääoman tuottoasteen riittävä taso. Oman pääoman tuottoprosentti saadaan kun tilikauden tulos jaetaan sijoitetulla omalla pääomalla. (Niskanen & Niskanen, 2004, 116.) Tunnusluvun laskennan yksityiskohdissa esiintyy jonkin verran eroja, esimerkiksi oman pääoman määränä voidaan kaavassa käyttää joko tilikauden alun arvoa tai keskimääräistä pääomaa, joka saa-

daan keskiarvona peräkkäisten tilikausien taseiden luvuista. Myös tilikauden tuloksen osalta voidaan vaihdella sitä, käytetäänkö lopullista tilikauden tulosta tai vaihtoehtoisesti välituloksia, kuten *tulosta ennen satunnaiseriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja*. Tämän välituloksen käyttö parantaa tunnuslukujen vertailukelpoisuutta vuosien välillä, koska tilinpäätössiirrot ovat käytännössä verotusta varten tehtäviä kirjanpitolähtöisiä kirjauksia, jotka eivät kuvasta toteutuneita tuottoja ja kuluja. (Kinnunen ym. 2006, 50.)

$$\text{Oman pääoman tuottoprosentti} = \frac{\text{Voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin tilikaudella}} * 100\%$$

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on yksi käytetyimmistä kannattavuuden tunnusluvuista. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti kertoo kuinka paljon tuottoa yritys on saanut aikaan siihen sijoitetulla korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Sijoitetun pääoman tuottoprosentin kaavassa tulosta ennen korkoja ja veroja suhteutetaan sijoitettuun pääomaan, johon kuuluvat oma pääoma ja korolliset verot. Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut suosituksen, jonka mukaan kaavassa käytettävä oma pääoma lasketaan siten, että omaan pääomaan lisätään syntynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset ja siitä vähennetään vielä omaan pääomaan kohdistuvat oikaisut. Sijoitettua vierasta pääomaa ovat kaikki vieraan pääoman erät, joista maksetaan jollain tavalla korko tai tuotto. (Niskanen & Niskanen, 2004, 115.)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuottoprosentti} = \frac{\text{Voitto} + \text{Rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} * 100\%$$

Saatua tunnuslukua voidaan verrata edellisten vuosien tunnuslukuihin tai oman toimialan muiden yritysten vastaaviin lukuihin. Tunnusluvun ensisijaisena vertailukohteena ovat kuitenkin yrityksen omat keskimääräiset pääomakustannukset. Tuottoprosenttiin voidaan vaikuttaa joko lisäämällä liikevaihtoa tai pienentämällä yritykseen sijoitettua pääomaa. Nämä parantavat tunnuslukua, kun taas päinvastaiset toimet pienentävät sitä. (Eskola & Mäntysaari, 2006, 125.)

Koko pääomalle voidaan myös laskea oma tuottoprosenttinsa. Koko pääoman tuottoprosentti (ROA) kertoo, kuinka paljon kaikki toimintaan sijoitettu pääoma on tuottanut. Tämän tuottoprosentin kaavan osoittajaan tarvitaan rahallinen suu-

re, joka pitää sisällään sekä vieraalle, että omalle pääomalle kuuluvat voitto-osuudet. Operatiivisen liiketoiminnan tulokseen tulee siis perustellusti lisätä kaikki rahoituskulut ja tilikauden tuloverot. (Niskanen & Niskanen, 2004, 114.) Verojen lisäämistä voidaan tunnusluvun kannalta perustella sillä, että ne ovat eräänlaista toiminnan aiheuttamaa voitonjakoa, joka riippuu yrityksen tuloksesta. (Kinnunen ym. 2006, 50.) Korko- ja muut rahoituskulut taas ovat korvausta vieraan pääoman käytöstä, joten nekin tulee sisällyttää kaavan nimittäjään. Jakajana kaavassa toimii molemmat pääomalajit, oma- ja vieraspääoma, eli käytännössä koko pääoma, taseen loppusumma. Taseen loppusummasta on suositeltavaa käyttää tilikauden alun ja lopun keskiarvoa. (Niskanen & Niskanen, 2004, 114.)

$$\text{Kokonaispääoman tuotto prosentti} = \frac{\text{Voitto} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot}}{\text{Kokonaispääoma}} * 100\%$$

Kaikkien pääoman tuottojen suuruuden arvioinnin tulisi perustua tuottovaateisiin. Sijoittajat asettavat nämä tuottovaateet ja ne määräytyvät riskittömän sijoituksen ja siihen lisättävän niin sanotun riskilisän summana. Oman pääoman ja vieraan pääoman sijoittajilla on yleensä erilaiset tuottovaateet sijoituksilleen. Oman pääoman tuottovaade on käytännössä aina suurempi kuin vieraan pääoman, koska oman pääomanehtoiset sijoitukset sisältävät suuremman riskin. (Kinnunen ym. 2006, 49–50.)

Kannattavuus ja sen tunnusluvut ovat merkittäviä varsinkin sijoittajien näkökulmasta, koska he haluavat sijoituksilleen tuottoa. Suuremmassa mittakaavassa yrityksen toiminnan on oltava kannattavaa ainakin pitkällä aikavälillä, jotta sen olemassa ololle on edellytykset. Kannattamattoman yrityksen on vaikeaa saada ulkopuolista rahoitusta, sekä omistajat saattavat luopua kannattamattomista omistuksistaan.

4.3 Vakavaraisuus

Yrityksen pääomarakenne kuvaa oman ja vieraan pääoman suhdetta. Mitä suurempi on vieraan pääoman määrä rahoitusrakenteesta, sitä huonompi on yrityk-

sen vakavaraisuus. Tämä tarkoittaa samalla rahoitusriskin kasvamista. Yrityksen vakavaraisuus kertoo, kuinka se suoriutuu sitoumuksistaan. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 145.)

Vakavaraiselle yritykselle on ominaista, että se pystyy sietämään ajoittain myös huonoja aikoja. Vakavaraisen yhtiön taseessa on tarpeeksi omaa pääomaa mahdollisten lyhytaikaisten tappioiden kattamiseksi. (Niskanen & Niskanen, 2004, 130) Vanhan osakeyhtiölain mukaan tappioiden määrän raja tulee vastaan osakeyhtiössä, jos oman pääoman määrä laskee alle puoleen koko osakepääomasta. Vanhan osakeyhtiölain mukaan yritys on tällöin asetettava selvitystilaan. (Kinnunen ym. 2006, 53.) Uuden, voimassa olevan osakeyhtiölain mukaan ” jos yhtiön hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä osakepääoman menettämisestä rekisteri-ilmoitus” (Osakeyhtiölaki, 28.12.2007/1415).

Vakavaraisessa yrityksessä on omaa pääomaa niin paljon, että vieraasta pääomasta maksettavat korkomaksut pystytään kattamaan, vaikka yrityksellä tilapäisesti menisi heikosti. Vakavaraisuuden tunnusluvut kertovat siis käytännössä yrityksen pääomarakenteen terveydestä, jossa oman- ja vieraan pääoman suhteet ovat tasapainossa. Jos yritys on jo valmiiksi velkaantunut, ovat uuden rahoituksen saamisen kustannukset korkeammat, koska vieraan pääoman rahoittajat vaativat suurempaa korkoa sijoittamilleen varoille takaisinmaksun riskin kasvaessa. (Kinnunen ym. 2006, 53.)

Vakavaraisuuden merkittävimpiä mittareita ovat *omavaraisuusaste*, *suhteellinen velkaantuneisuus* ja *gearing-prosentti*. Näiden lisäksi voidaan laskea korkojen hoitokatetta lyhyellä aikavälillä kuvaava tunnusluku, *korkojen hoitokate*, jolla mitataan yrityksen kykyä hoitaa veloista aiheutuvia kustannuksia. (Niskanen & Niskanen, 2004, 130.)

4.3.1 Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste kuvastaa yrityksen oman pääoman suhdetta taseen loppusummaan. Yksinkertaisena laskukaavana oman pääoman määrä jaetaan ta-

seen loppusummalla, josta on vähennetty sellaiset saadut ennakot, joihin liittyy keskeneräinen työ tai projekti, joka sisältyy yrityksen vaihto-omaisuuteen. Yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksen mukaan oman pääoman arvona käytetään oikaistua omaa pääomaa, johon on lisätty poistoero ja vapaaehtoiset varaukset ja siitä on vähennetty oman pääoman oikaisut. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 145–146.)

$$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Koko pääoma}} * 100\%$$

Omavaraisuusasteen kasvaminen suureksi ei ole kaikissa tilanteissa tavoiteltavaa. Vieraalla pääomalla on omaan pääomaan verrattuna pienempi tuottovaatimus, joka tekee hallitun velkaantumisen edulliseksi yritykselle. Myös korkojen verovähennyskelpoisuus pienentää vieraaseen pääomaan kohdistuvaa tuottovaatimusta. (Niskanen & Niskanen 2004, 130.)

YTN:n (2011) ohjearvot omavaraisuusasteelle ovat

Yli 40%	Hyvä
20-40%	Tyydyttävä
alle 20%	Heikko

4.3.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus kuvastaa, kuinka suuri taseen vieraan korollisen pääoman määrä on suhteutettuna liikevaihtoon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, kuinka suuret yrityksen velat ovat liikevaihtoon nähden. Tunnusluvun las kentakaavassa taseen veloista vähennetään mahdolliset saadut ennakot, jonka jälkeen saatu arvo jaetaan 12 kk liikevaihdolla. Tunnuslukua voidaan vertailla yritysten välillä vain, jos yritykset toimivat samalla toimialalla. Eri toimialoilla toimivien yritysten vertailuun suhteellisen velkaantumisen tunnusluku soveltuu huonosti, koska eri toimialoilla toimivien yritysten kustannus- ja taserakenteet ovat erilaisia, kuten myös niiden edellytykset saada vierasta pääomaa. Tämän vuoksi YTN luonut tunnusluvulle ohjearvot ainoastaan tuotannollista toimintaa

harjoittavia yrityksiä varten, eikä suosittele sitä käytettäväksi muunlaista toimintaa harjoittavien yritysten käyttöön. (Niskanen & Niskanen, 2004, 132–133.)

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus} = \frac{\text{Taseen velat}}{\text{Liikevaihto}} * 100\%$$

4.3.3 Gearing-prosentti

Gearing on paljon käytetty vakavaraisuuden tunnusluku. Gearing-prosentti ilmaisee, kuinka paljon yrityksellä olisi jäljellä nettovelkaa suhteutettuna omaan pääomaan tilanteessa, jossa sen kaikki likvidit varat suunnattaisiin velkojen maksamiseen. Tilanne, jossa yritys käyttäisi kaikki likvidit varansa korollisten velkojen maksuun, on hypoteettinen, koska yritys tarvitsee likvidejä varojaan selvitäkseen jokapäiväisestä toiminnastaan. (Niskanen & Niskanen 2004, 133) Mitä suurempi gearing-prosentti on, sitä velkaantuneemmasta yrityksestä on kyse. Gearing-prosentin arvoa voidaan pitää hyvänä jos se on yrityksellä alle 100 %. Tunnusluku voi saada myös negatiivisen arvon tilanteessa, jossa yrityksen likvidit varat ylittävät taseesta löytyvät korolliset velat. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 147)

$$\text{Gearing} = \frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{Rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oma pääoma}} * 100\%$$

4.3.4 Korkojen hoitokate

Edellä esitetyt vakavaraisuuden mittarit ovat lähes poikkeuksetta pitkän aikavälin mittaraita ja kuvaavat sitä, miten yritys suoriutuu pitkäaikaisista velvoitteistaan. Velkoihin liittyy kuitenkin lyhyellä aikavälillä riski, joka liittyy yrityksen kykyyn selviytyä velkoihin liittyvistä korkokuluista toiminnalla aikaansaaduilla tuloilla. Yrityksen kykyä selviytyä velkojensa kustannuksista selvitetään korkojen hoitokatteen tunnusluvulla. Tunnusluku muodostetaan jakamalla syntynyt liikevoitto, tulos ennen veroja ja korkoja, korkokuluilla ja muilla rahoituskuluilla. Näin saadaan selville, pystyykö yritys tuloillaan kattamaan vieraaseen pääomaan

liittyvät lyhytaikaiset korot ja muut rahoituskulut. (Niskanen & Niskanen 2004, 134.)

4.4 Maksuvalmius

Maksuvalmius kuvastaa yrityksen kykyä suoriutua lyhyellä aikavälillä erääntyvistä velvoitteista sekä jokapäiväisestä toiminnasta ja maksuista. Tämä tarkoittaa sitä, että yrityksellä on riittävästi likvideettivarantoa, eli käteiset varat, pankkitilien arvo sekä nopeasti rahaksi muutettavat varat ovat riittävän suuret. (Niskanen & Niskanen 2004, 117.) Yrityksen maksuvalmius ja sen tunnusluvut ovat erityisen kiinnostavia yrityksen itsensä lisäksi yrityksen tavarantoimittajille ja velkojille. Yrityksen ulkopuoliset tahot haluavat olla selvillä siitä, että yritys suoriutuu lyhyellä aikavälillä veloistaan ja pystyy maksamaan tilaamansa hyödykkeet ja palvelut ajallaan.

Maksuvalmiilla yrityksellä on tarpeeksi likvidejä varoja käytettävissään, jotta se pystyy esimerkiksi käyttämään ostolaskuissa olevat kassa-alennukset. Kassa-alennukset ovat yleisiä yritysten välisessä kaupankäynnissä, jolloin maksuehtona voi esimerkiksi olla 14 pv - 2 % tai 21 pv netto. Kyseinen maksuehto tarkoittaa, että jos yritys maksaa laskunsa 14 päivän kuluessa, saa se vähentää laskun loppusummasta 2 %:n kassa-alennuksen. Jos yrityksen maksuvalmius on hyvällä tasolla, kannattaa sen aina käyttää mahdollinen kassa-alennus hyväksi, koska sen käyttämättä jättäminen vastaa hyvin korkeakorkoisen luoton ottoa toimittajayritykseltä. Yrityksen maksuvalmiuden ylläpitäminen hyvällä tasolla luo siis myös osaltaan säästöjä, kun laskut pystytään maksamaan mahdollisimman nopeasti. (Kinnunen ym. 2006, 55–56.)

Maksuvalmiudelle laskettavia yleisiä tunnuslukuja ovat current ratio, quick ratio, nettokäyttöpääomaprocentti sekä käyttöpääomaerien erinäiset kiertoaikamittarit. Näiden mittareiden tietolähteenä ovat taseen lyhytvaikutteiset erät, eli käyttöpääoma. Käyttöpääoma voidaan edelleen jakaa bruttokäyttöpääomaan, sekä nettokäyttöpääomaan. Bruttokäyttöpääoma sisältää yrityksen vaihto-omaisuuden, varastot sekä rahoitusomaisuuden johon sisältyy kassa, myyn-

tisaatavat ja jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit. Bruttokäyttöpääomasta selviää, kuinka paljon rahoitus- ja vaihto-omaisuudesta on sitoutunut liiketoiminnan pyörittämiseen. (Niskanen & Niskanen 2004, 117.)

Kun bruttokäyttöpääomasta vähennetään yrityksen lyhytaikaiset velat, saadaan selville, mikä on yrityksen nettokäyttöpääoma. Nettokäyttöpääomaa kertoo näin ollen, kuinka suuri osa yrityksen käyttöpääomasta on rahoitettu pitkäaikaisella vieraalla pääomalla ja omalla pääomalla. Se kuvastaa samalla myös yrityksen likviditeettiä eli kykyä suoriutua lyhytaikaisista sitoumuksistaan. (Niskanen & Niskanen 2004, 117.)

4.4.1 Current ratio

Current ratio on yksi vanhimmista yrityksen maksuvalmiutta mittaavista tunnusluvuista. Se on ns. staattinen tunnusluku eli siihen laskettavat luvut ovat yksinomaan taseen varantosuureita. Tunnusluvun tarkoituksena on selvittää vaihtuvien vastaavien riittävyyttä suhteessa taseen lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Se siis selvittää lyhytaikaisten velkojen maksukykyä. Vaihtuviin vastaviin kuuluvat likvidit varat sekä lyhyt- ja pitkäaikaiset saamiset ja vaihto-omaisuusvarastot. (Kinnunen ym. 2006, 56.) Current ratio on käytännössä nettokäyttöpääoma ilmaistuna suhdelukuna. Vähimmäisvaatimuksena tunnusluvulle on 1 eli yrityksen rahoitus- ja vaihto-omaisuus riittää kattamaan yrityksen lyhytaikaiset velat. (Niskanen & Niskanen 2004, 118.)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

YTN:n (2011) Current ratiolle antamat ohjearvot

yli 2	Hyvä
1-2	Tyydyttävä
alle 1	Heikko

Current ration ongelmana on, että se ei ota mitenkään huomioon yrityksen mahdollisuutta saada lyhytaikaista lainaa tai pikaista rahoitusta muista lähteistä

tilanteessa, jossa yritystä uhkaa maksuvalmiuskriisi. Ongelmana on myös, että current ratio esittää ainoastaan poikkileikkauksen tilinpäätöshetken maksuvalmiudesta, minkä vuoksi current ration rinnalla on suositeltavaa käyttää myös muita maksuvalmiuden mittareita. (Eskola & Mäntysaari 2006, 127.)

4.4.2 Quick ratio

Quick ratio eroaa current ratiosta siten, että tunnusluvun laskennassa likvideihin varoihin ei lasketa mukaan yrityksen varastoja. Laskettaessa quick ratiota yrityksen rahat ja lyhytaikaiset saamiset jaetaan lyhytaikaisilla veloilla. Quick ratio siis mittaa ainoastaan kuinka hyvin yrityksen rahat ja rahaksi muutettava omaisuus riittää lyhytaikaisten velkojen hoitamiseen. Quick ratio on siis lyhytaikaisemman maksuvalmiuden mittari kuin current ratio. Varastot on jätetty laskukaavasta pois, koska tosiasiaa niiden muuttaminen rahaksi ei välttämättä ole riittävän nopeaa maksuvalmiuskriisin uhatessa. (Niskanen & Niskanen 2004, 120.)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Kuten current ration, myös quick ration on tunnusluvussa ongelma. Se kertoo yrityksen maksuvalmiudesta ainoastaan tilinpäätöshetkellä eikä se huomio tulevia rahavirtoja millään tavalla. Yrityksissä rahavirrat myös kulkevat eri tavoin, eikä quick ratio huomioi tilikauden aikaisia muutoksia yrityksen maksuvalmiudessa. (Koski 2008, 96.)

YTN:n (2011) antamat ohjeet quick ratio

yli 1	Hyvä
0,5-1	tyydyttävä
alle 0,5	Heikko

4.4.3 Nettokäyttöpääomaprocentti

Yrityksen likviditeettiä voidaan mitata myös suhteuttamalla nettokäyttöpääoma liikevaihtoon. Nettokäyttöpääoma kertoo, kuinka suuri osa yrityksen käyttöpääomasta on omaa pääomaa ja pitkäaikaista vierasta pääomaa. Nettokäyttöpääomaprocentti kertoo myös, kuinka yrityksen likviditeetti on kehittynyt suhteessa liikevaihtoon. Jotta tunnusluvusta saataisiin päätöksenteon kannalta käytettävää informaatiota, on sitä vertailtava aikaisemmilta tilikausilta saatuihin tunnuslukuihin. (Niskanen & Niskanen 2004, 121.)

4.5 Käyttöpääoman kiertoajat

Kiertoaikatunnusluvuilla tutkitaan, kuinka raha on sitoutunut yrityksen toimintaan. (Leppiniemi & Kykkänen, 2007, 149) Tarkasteltavia käyttöpääomaeriä ovat erityisesti myyntisaamiset, ostovelat sekä varastot. Näille kaikille voidaan laskea kiertonopeudet, joiden avulla voidaan edelleen selvittää vastaavat kiertoajat. Saatavat tunnusluvut osaltaan kertovat, kuinka tehokasta yrityksen käyttöpääoman erien käyttö on. (Niskanen & Niskanen 2004, 122.)

Myyntisaamisten kiertonopeus ilmaisee, kuinka nopeasti yritys saa myyntitulonsa kotiutettua omaan kassansa. Se siis kertoo kuinka pitkiä maksuaikoja yritys on antanut asiakkailleen. Myyntisaatavien kiertoajan tunnusluku lasketaan jakamalla tarkasteltavan ajanjakson päätöshetken myyntisaatavien arvo keskimääräisellä päivittäisellä myynnillä. Keskimääräinen myynti lasketaan jakamalla jakson kokonaismyynti jakson päivien lukumäärällä. Myyntisaatavien kiertonopeus saadaan selville jakamalla jakson päivien lukumäärä ensin lasketulla myyntisaatavien kiertoajalla. Tunnusluvut kertovat kuinka monta kertaa tarkastelujakson aikana myyntisaatat kiertävät ja kuinka monta päivää myyntisaatavien kotiuttamiseen kuluu aikaa. Myyntisaatavien kiertonopeuden tunnusluvulla saadaan myös selville, että kuinka monen euron edestä saadaan kasvatettu myyntiä, kun myyntisaamisiin tehdään yhden euron lisäinvestointi. (Niskanen & Niskanen 2004, 122–123.)

$$\text{Myyntisaatavien kiertoaika} = \frac{\text{Myyntisaatavat}}{\text{myynti/päivät}}$$

$$\text{Myyntisaatavien kiertonopeus} = \frac{\text{Jakson päivien lukumäärä}}{\text{Myyntisaatavien kiertoaika}}$$

tai

$$\text{Myyntisaatavien kiertonopeus} = \frac{\text{Luotollinen myynti}}{\text{Myyntisaatavat}}$$

Myyntisaataville laskettaviin tunnuslukuihin liittyy myös ongelma. Tunnusluvun arvo muuttuu, jos myyntien määrä kasvaa tai pienenee, mikä ei kuitenkaan kerro yrityksen asiakkaiden maksukäytöksen muutoksista. Tunnusluvut eivät myöskään ole tarkka kuvaus myyntisaatavien tilanteesta, eikä niitä tulisi yksinään käyttää yrityksen myyntisaamisten tarkkailuun. (Niskanen & Niskanen 2004, 124.)

Ostovelkojen kiertoaikoja ja kiertonopeuksia voidaan tarkastella samoin kuin myyntisaatavienkin. Tunnuslukujen laskentakaavat ovat samat kuin myyntisaatavien tunnuslukuja laskettaessa, mutta myyntien sijasta tarkastelussa on ajanjakson ostot ja ostovelat. Ostovelkojen kiertoaika osoittaa kuinka pitkään ostovelat ovat yrityksen velkana, ennen kuin ne maksetaan. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 149)

Vaihto-omaisuudelle, tai varastoille, voidaan myös laskea kiertoajat ja kiertonopeudet samoja periaatteita käyttäen. Tunnusluvun tarkoituksena on mitata vaihto-omaisuuteen sitoutunutta pääomaa. Suuri vaihto-omaisuuden kiertoaika tarkoittaa, että yrityksen pääomia sitoutuu pitkään varastossa oleviin tuotteisiin, eivätkä tuotteet välttämättä kierrä riittävän tehokkaasti. (Niskanen & Niskanen 2004, 126–127.)

$$\text{Varaston kiertoaika} = \frac{\text{Varastot}}{\text{Varastojen hankintameno/päivät}}$$

$$\textit{Varaston kiertonopeus} = \frac{\text{Jakson päivien lkm.}}{\text{Varastojen kiertoaika}}$$

tai

$$\textit{Varaston kiertonopeus} = \frac{\text{Varastojen hankintakustannus}}{\text{Varastot}}$$

5 TOIMEKSIANTAJA

5.1 Yrityskuvaus

AM Security Oy on kotimainen turvallisuusalan yritys, jonka toimialoja ovat lukitus- ja turvallisuusratkaisut, lukkoseppäpalvelut, sekä paloilmoitinjärjestelmät. AM Securitylla on seitsemän toimipistettä; Turku, Lohja, Nokia, Rauma, Helsinki, Tampere ja Valkeakoski. Yrityksen pääkonttori sijaitsee Turussa. Turun toimipisteen yhteydessä toimii Suomen suurin turvallisuusalan tukkuliike, jonka palveluja käyttävät turvallisuusalan yritykset ympäri Suomea.

AMSEC-Partnerit on AM Security Oy:n alainen koko Suomen kattava turvallisuus- alan verkosto. Verkostoon kuuluu yli 60 lukitus- ja turvallisuusalan toimijaa ympäri Suomea. AM Security organisoii verkoston kautta eri puolilla Suomea tehtävät työt alihankkijaverkoston kautta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asiakas soittaa valtakunnalliseen palvelunumeroon, AM Security ottaa puhelun vastaan ja ohjaa lähimmän partnerin asiakkaan luokse.

AM Security Oy:ssä työskentelee noin 100 henkilöä, joista puolet Turun toimipisteessä. Henkilöstö koostuu asentajista, varaston työntekijöistä, myyntihenkilöstöstä, työjohdosta, taloushallinnon henkilöstöstä sekä yrityksen johdosta. Jokaiselle toimipisteellä on myös yksikön päällikkö.

5.2 Raportoinnin nykytila

Vuosien 2010–2012 aikana yrityksen liikevaihto on kasvanut tasaisen vahvasti. Yrityksen liikevaihto vuonna 2010 oli noin 18 miljoonaa euroa, 2011 liikevaihto oli kasvanut noin 19,5 miljoonan ja vuoden 2012 arvioitu liikevaihto on noin 21,5 miljoonaa. Asiakasmäärä on myös ollut tasaisessa kasvussa. Osansa kasvussa on ollut partneri-verkoston kehittymisellä, joka on luonut alihankkijaketjun kasvun myötä uusia asiakkuuksia ympäri Suomea.

Kasvun lisäksi yrityksessä on tapahtunut paljon henkilömuutoksia taloushallinnossa sekä yrityksen johdossa. Entisiä työntekijöitä on lähtenyt uusiin tehtäviin minkä myötä yritykseen on palkattu lisää taloushallinnon henkilöstöä vastaamaan kasvun luomiin tarpeisiin. Entisten työntekijöiden mukana yrityksestä poistui paljon hiljaista ja tietoteknistä tietoa.

Suuri osa johdosta poistuneista henkilöistä oli avainasemassa luomassa yrityksen nykyistä toiminnanohjausjärjestelmää. Toiminnanohjausjärjestelmä ja sen toiminta on siten luotu palvelemaan vanhan johdon ja henkilöstön sille asettamia tarpeita. Käytännössä tämä näkyy siinä, että eri toimintojen seuranta ja painopisteet on luotu vanhan johdon haluamalla tavalla. Tämä käy ilmi myös toiminnanohjausjärjestelmään luotujen kustannuspaikkojen ryhmittelystä sekä aikaisempien vuosien myyntien raportoinnista. Myynnin raportoinnissa esimerkiksi keskityttiin aikaisemmin kolmen suurimman lukitustoimittajan myyntien seurantaan.

Henkilöstön muutokset loivat samalla sekä tarpeen että mahdollisuuden kehittää ja uudistaa yrityksen ulkoista ja sisäistä raportointia. Ulkoinen raportointi on yrityksen ulkopuolelta säädeltä, ja se on toiminut moitteettomasti. Ennen lakisääteiset raportit hoidettiin kokonaan yrityksen sisältä käsin. Yrityksessä oli kirjanpitäjä, joka hoiti veroilmoitukset ja tilinpäätöksiin liittyvät raportoinnit. Viimeisen vuoden aikana yrityksen kirjanpito siirrettiin tilitoimiston hoidettavaksi, joka yhteistyössä talouspäällikön kanssa vastaa yrityksen kirjanpidosta ja ulkoisesta raportoinnista.

Sisäinen raportointi on toiminut pitkälti ad-hoc -periaatteella, mikä tarkoittaa että raportit on luotu aina, kun niille on ollut tarvetta. Ongelmaksi muodostui raportoinnin hallinnoinnin puute. Yrityksessä oli 1-2 henkilöä, tietoteknisesti orientoituneita, jotka loivat halutut raportit. Raportit luotiin aina tilanteen mukaan tai jonkin sidosryhmän niin vaatiessa ja unohdettiin sen jälkeen. Raportit säilytettiin, mutta varsinaisia ohjeita niiden luomiseen, tulkintaan tai analysointiin ei tehty.

Yrityksessä on käytössä Microsoft Navision -toiminnanohjausjärjestelmä. Toiminnanohjausjärjestelmän vakioraporttien lisäksi yrityksessä on käytössä rapor-

tointiin ja seurantaan tarkoitettu Crystal reports -ohjelmisto. Ohjelmistolla saadaan suodatettua ja tarkasteltua toiminnanohjausjärjestelmässä olevaa tietoa. Ohjelma on ollut käytössä aikaisemmin vain kahdella ihmisellä, jotka ovat siihen saaneet koulutuksen. Toinen näistä henkilöistä ei enää työskentele yrityksen palveluksessa. Hänen työnsä painopiste oli juuri tietojärjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä ja suuri osa yrityksen sisäisestä tietotaidosta oli kasautunut hänelle. Ohjelman käyttö oli koulutettu vain näille kahdelle henkilölle. Toisen henkilön poistuttua poistui kaikki hiljainen tieto siitä, miten järjestelmiä voitiin tehokkaasti ja nopeasti käyttää hyödyksi erinäisissä raportoinnin tehtävissä.

Yrityksessä ei otettu tarpeeksi huomioon vuorovaikutuksen tärkeyttä tietotyön toteuttamisessa. Tietotyöllä tarkoitetaan tässä tietoa järjestelmien toimintatavoista ja niiden parissa työskentelyä. Vakiintuneet työntekijät eivät neuvotelleet toimintatavoista ja käytännöistä. Tietoa järjestelmistä ja niiden käyttömahdollisuuksista oli runsaasti, mutta niitä ei jaettu muille. Tämän vuoksi syntyi suuri määrä hiljaista tietoa, joka poistui yrityksestä henkilöstömuutosten myötä. Suuri määrä hiljaista tietoa vaikuttaa myös uusien työntekijöiden asemaan, koska he eivät saa riittävästi tehtävissään tarvittavaa tietoa yhteisistä tietovarastoista. Tällaisissa tilanteissa nousee esille yrityksen muutosta helpottavien rakenteiden tila ja niiden johtaminen. (Kjelin & Kuusisto, 2003, 32.)

Yrityksen yhteiseen tietokantaan on tallennettu muutamia raportointipohjia, joita on käytetty lähinnä asiakkaiden toiveiden mukaisten raporttien toteuttamiseen. Nämä ovat edelleen käyttökelpoisia, mutta ongelmaksi muodostuu koulutuksen puute ja syvällisempi ymmärrys siitä, mistä saatava informaatio oikeasti tulee ja mikä on sen tosiasiallinen tarkkuus.

Yrityksen koko määrittää pitkälti sen, kuinka monimutkainen toiminnanohjausjärjestelmä on tai sen täytyy olla. Nykyinen toiminnanohjausjärjestelmä pitää sisällään kaikki myynnin, ostojen ja varaston toiminnot sekä kirjanpidon. Tiedon etsiminen on monimutkaisen järjestelmän takia työtä ja aikaa vaativaa. Tiedon etsijän ja käyttäjän tulisi tästä syystä olla perillä siitä, mihin tieto varastoitu ja miten tietoa tulee etsiä. Tämä tietotaito on erittäin olennaista, jotta voidaan luoda luotettavaa ja tarkoituksenmukaista tietoa raportointia varten.

Suurin ongelma nykyisessä tiedon jakamisessa ja raporttien toteuttamisessa on ollut ajankäyttö. Henkilöstöltä puuttuu riittävä koulutus, joka mahdollistaisi tietojärjestelmien tehokkaan ja nopean hyödyntämisen. Nykyinen henkilöstö tietää, mitä tietoa he haluavat käsitellä ja prosessoida, mutta eivät osaa käyttää nykyisiä järjestelmiä tarpeeksi tehokkaasti hyödykseen. Jokaisen raportin tuottamiseen kuluu tämän vuoksi hyvin paljon aikaa.

Raporttien luomiseen ja toteuttamiseen ei ole olemassa kunnollista ja kattavaa ohjeistusta. Erilaisten raporttipohjien lisäksi on olemassa pieniä hajanaisia ohjeita, joita on löytynyt entisten työntekijöiden muistiinpanoista ja tietokannoista. Nämä tiedot ovat kuitenkin hyvin hajanaisia ja lähinnä henkilöiden itselleen tekemiä muistiinpanoja, joiden hyväksikäyttö toimintojen opetteluun on lähes mahdotonta.

Olemassa olevilla ohjelmilla on mahdollista luoda yrityksen tarpeita vastaavia raportteja. Olemassa olisi toki siihen tarkoitukseen huomattavasti käyttökelpoisempiakin ohjelmia ja työkaluja. Ongelmaksi nousevat vaihtoehtojen ratkaisujen kustannukset. Monet raportointiin erikoistuneet ohjelmat, jotka toimisivat yhteydessä nykyiseen toiminnanohjausjärjestelmään saattavat kokonaiskustannuksiltaan nousta yli 10 000 euroon.

Raportoinnin epävarmuus ja luotettavuus on ongelmallista raporttien julkistamisen kannalta. Mittareiden epätarkkuus ja suunnittelu saattavat korostaa vääriä asioita, ohjata toimintaa väärään suuntaan, aiheuttaa negatiivista kilpailua henkilöstön välillä sekä ärsyttää mitattavia henkilöitä. (Lönnqvist ym. 2006, 123) Mitattavat henkilöt voivat kokea tulleen väärin kohdelluiksi, mikä pahimmassa tapauksessa vaikuttaa negatiivisesti heidän työmotivaatioonsa. Tästä syystä on tärkeää, että mittarit ja raportit ovat luotettavia, eivätkä esitä virheellistä ja mahdollisesti vahingollista tietoa.

5.3 Toimeksiantajan taloudellinen raportointi

AM Securityn tuloslaskelma vuodelta 2011 on esitelty liitteessä 1. Tuloslaskelma on laadittu kululajipohjaisena. Tuloslaskelmasta nähdään että liikevaihto on kasvanut vuodesta 2010 vuoteen 2011 noin 1,4 miljoonaa euroa. Henkilöstön määrän lisäys näkyy henkilöstökulujen kasvuna. Ne ovat kasvaneet vuoteen 2010 verrattuna noin 11 %. Liikevaihdon kasvun myötä myös välittömät verot ovat kasvaneet niiden mukana. Tuloslaskelmasta nähdään, että suurin muutos liikevaihdon lisäksi on tapahtunut varaston lisäyksessä. Varastojen arvo on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2010. Tämä on osaltaan vaikuttanut myös tilikauden voiton kasvuun. Tilikauden voitto oli vuonna 2010 3,9 % liikevaihdosta, mutta 2011 vastaava luku on noussut 4,9 prosenttiin.

Liitteessä 2. on esitetty vuoden 2011 tase. Suurimmat muutokset taseessa ovat tapahtuneet vaihtuvissa vastaavissa ja vieraan pääoman määrässä. Vaihtuvien vastaavien määrä on kasvanut lähes 1,4 miljoonalla, joka johtuu vaihtomaisuuden määrän ja saamisten määrän kasvusta. Huomioitavaa on, että rahat ja pankkisaamiset ovat tilinpäätöshetkellä olleet noin 270 000 euroa pienemmät vuonna 2011 kuin vuonna 2010.

Vieraan pääoman määrä on kasvanut yrityksen taseessa vuodesta 2010 vuoteen 2011 lähes miljoonalla eurolla. Vieras pääoma muodostuu taseessa yksinomaan lyhytaikaisesta vieraasta pääomasta. Suurin vieraan pääoman määrään vaikuttanut tekijä on 500 000 euron lainat rahoituslaitoksilta. Kaikki muut lyhytaikaisen vieraan pääoman erät ovat myös kasvaneet.

Johdon seuraamat tunnusluvut ovat: lopullinen tulos, omavaraisuusaste, sijoitetun pääoman tuotto sekä oman pääoman tuotto. Vuonna 2011 tilikauden voitto oli 966 023,77 euroa, joka oli 4,9 prosenttia liikevaihdosta. Tulos on yli toimialan keskiarvon, joka vastaavana aikana oli 4,1 %. Omavaraisuusaste oli vuoden 2011 tilinpäätöksessä 75,8 %. Luku oli laskenut vuodesta 2010, jolloin vastaava luku oli 81,7 %. Toimialan vertailussa AM Securityn omavaraisuusaste on erinomaisella tasolla, toimialan keskiarvo oli vuonna 2011 52,2 %.

Sijoitetun pääoman tuotto oli vuoden 2011 tilinpäätöksestä laskettuna 14,7 %. Luku oli kasvanut vuoteen 2010 verrattuna 3,1 prosenttiyksikköä. Sijoitetun pääoman tuotto jää silti alle toimialan keskimääräisen sijoitetun pääoman tuoton, joka on 17,5 %. Oman pääoman tuotto vuonna 2011 oli noin 11 %. Tunnusluku oli kasvanut vuodesta 2010, jolloin se oli noin 9 %.

Yhteenvedona yleisistä tunnusluvuista voidaan havaita, että kannattavuus on parantunut vuonna 2011 vuoteen 2010 verrattuna. Nettotulos %:n lisäksi myös käyttökateprosentti on parantunut vuoden 2010 6,1 prosentista vuoden 2011 7,6 prosenttiin. Aiemmin todettiin myös, että sijoitetun pääoman sekä oman sijoitetun pääoman tuotto on parantunut.

Toisin kuin yrityksen kannattavuus, maksuvalmius on heikentynyt vuonna 2011 verrattuna vuoteen 2010. Maksuvalmiutta mittaavat quick ratio sekä current ratio ovat molemmat heikentyneet. Quick ratio on vuonna 2011 ollut 1,2, kun vuonna 2010 sen arvo on ollut 1,7. Current ration on samana ajankohtana laskenut arvosta 4,3 arvoon 3,3. Maksuvalmius on pienestä heikentymisestä huolimatta erinomaisella tasolla. Molemmat maksuvalmiuden mittarit ovat myös selkeästi toimialan tunnuslukujen keskiarvojen yläpuolella.

Vuoden 2012 tilinpäätöstä ei ole tämän opinnäytetyön tekohetkellä virallistettu. 2012 tilinpäätös on laadittu tilitoimiston kanssa yhteistyössä ja sen ulkoasu tulee osittain eroamaan vuoden 2011 tilinpäätöksestä.

Tilinpäätöksen tulkitsemisen pohjana on tuloslaskelman sekä taseen rakenteiden ymmärtäminen. Tällöin myös tunnuslukuihin vaikuttaneet tekijät on helppompaa saada selville. Tilinpäätöksen erät paljastavat lopullisesti miten yrityksen toiminta on tilivuoden aikana kehittynyt. Johdon asettamat tunnuslukujen painopisteet ovat osa strategista raportointia. Asettamalla tietyt tunnusluvut seurantaan johto viestittää mitä asioita halutaan kehittää.

Yrityksen toiminnanohjausjärjestelmästä saadaan helposti luotua raportteja yrityksen taloudellisesta tilasta. Kuvan 1. KP-raporttimalli on esimerkki raportista, joka on luotu hyväksi käyttäen ohjelman pääkirjanpidon tilejä. Tilien saldoja yhdistämällä järjestelmä laskee haluttuja taloudellisia tunnuslukuja. Kuvasta 2.

KP-raporttimallin asetukset nähdään, että raportin luonti vaatii laatijalta tietoa tunnuslukujen laskentakaavoista sekä yrityksen tilikartan tuntemusta. Oikein laadittuna se on erittäin hyvä ja informatiivinen raportti. Sillä pystytään nopeasti esittämään johdolle halutut taloudelliset tunnusluvut.

KP-raporttimalli
AM Security Oy
Jakso 01.12.12..31.12.12
Tilikauden aloituspv 01.01.12
KP-raporttimalli TESTI Testi
Sarakeasettelu MALLI

9. Huhtikuu 2013
Sivu 1
lauri

Kaikki summat ovat kohteessa EUR.

KP-raporttimallin rivi: Pvm-suodatus: 01.12.12..31.12.12

Rivikoodi	Kuvaus	Tämä kuukausi	Vuoden alusta	Tämä kuukausi, ed. v	Vuoden alusta ed. vuosi	Vaihtelu vuoden alusta
10	Liikevaihto					
20	Muuttuvat kulut					
21	Vaihto-omaisuuden muutos					
30	Myyntikate					
31	Myyntikate %					
40	Kiinteät kulut					
41	Käyttökate					
50	Käyttökate %					
60	Poistot					
70	Liikevoitto					
80	Rahoituskulut- ja tuotot					
90	Verot					
100	Tulos					

Kuva 1. KP-raporttimalli.

AM Security Oy - Microsoft Dynamics NAV - [TESTI] Testi - KP-raporttimalli

Tiedosto Muokkaa Näytä Työkalut Ikkuna Ohje

Taloushallinto

Nimi TESTI

Rivikoodi	Kuvaus	Summ...	Summausväli	F
10	Liikevaihto	Tilisu...	3000..3592	!
20	Muuttuvat kulut	Tilisu...	4000..4590 4900..4903 5000..5...	!
21	Vaihto-omaisuuden muutos	Tilisu...	4805	!
30	Myyntikate	Lasku...	10+20	!
31	Myyntikate %	Lasku...	30/10	!
40	Kiinteät kulut	Tilisu...	5010..5011 5025..5040 5080 51...	!
41	Käyttökate	Lasku...	-(30+40)	!
50	Käyttökate %	Lasku...	41/10	!
60	Poistot	Tilisu...	5800..5875	!
70	Liikevoitto	Tilisu...	3000..7599	!
80	Rahoituskulut- ja tuotot	Tilisu...	7200..7580	!
90	Verot	Tilisu...	9000..9100	!
100	Tulos	Tilisu...	3000..999	!

Kuva 2. KP-raporttimallin asetukset.

Toiminnanohjausjärjestelmästä saadaan myös raportteja, jotka antavat johdolle kuvan yrityksen lähitulevaisuuden maksuvelvoitteista sekä tulevista kassavirroista. Kuvan 3. Myyntisaamiset-ostovelat -raportti hahmottaa, kuinka paljon yrityksellä on erääntyviä maksuja toimittajilleen sekä kuinka paljon yrityksen

pitäisi saada maksuja asiakkailtaan. Raporttia voidaan käyttää apuna kassavirtojen ennakoinnissa, sekä seuraamaan yrityksen mahdollisen lisärahoituksen tarvetta.

Myyntisaamiset-ostovelat					6. Maaliskuu 2013
AM Security Oy					Sivu 1
					laurir
Eräpäivä	Erääntyvät asiakassaldot (PVA)	Erääntyvät toimittajasaldot (PVA)	Nettomuutos (PVA)	Saldo pvm:ttäin (PVA)	
...ennen					
01.01.13..31.01.13					
01.02.13..28.02.13					
01.03.13..31.03.13					
jälkeen...					
Yhteensä					

Kuva 3. Myyntisaamiset-ostovelat -raportti.

Edellä esitellyt raportti-mallit ovat vain esimerkkejä toiminnanohjausjärjestelmän mahdollistamista raportointi keinoista. Raporttien laatijan tulee ymmärtää kirjanpidon lainalaisuuksia, jotta niitä voidaan käyttää hyödyksi. Monia vastaavia käytännöllisiä raportointi työkaluja on täysin käyttämättöminä, koska niiden toimivuuden tutkimiseen ei ole pystytty panostamaan.

5.4 Raportoinnin toimivuus ja riskit

Raportit, joita yrityksessä tällä hetkellä käytetään, ovat kohtalaisen toimivia. Tällaisia raportteja ovat esimerkiksi myyntisaatavien tilannetta seuraavat raportit, ostojen määriä ja eräpäiviä seuraavat raportit sekä tilauskantaraportit. Nämä ovat kaikki luonteeltaan operatiivisia ja pitkän aikaa käytössä olleita raportteja. Tiedon jakamiseen käytettävä aika on suurin ja konkreettisin ongelma. Koska raportteja luodaan ja tutkitaan pitkälti kertaluontoisesti ja tarpeen vaatiessa, joudutaan kunkin raportin luomiseen käyttämään paljon aikaa. Suurimpana syytä tähän on, että raporttien ja tiedon etsintä toteutuu tällä hetkellä toimintojen kokeilemisen ja virheiden korjaamisen kautta. Yrityksen sisällä ei ole tällä hetkellä tarvittavaa tietotaitoa järjestelmien syvällisestä toimivuudesta. Tästä syys-

tä joudutaan tutkimaan ja kokeilemaan paljon eri vaihtoehtoja ja arvioimaan, mistä saadaan paras ja luotettavin tulos tarkasteltavasta aiheesta.

Suurin riskitekijä nykyisessä raportoinnissa on sen tarkkuus. Nykyisestä toiminnanohjausjärjestelmästä saadaan myynnin, ostojen ja varaston raportteja. Ongelmana on, että yrityksen sisällä ei ole henkilöä, joka ymmärtäisi täysin, miten ohjelma luo kunkin raportin ja mistä tietokannoista ohjelma informaation kerää. Tällöin on vaikea luottaa tuotettuun tietoon, jos ei tiedetä mistä saatu tulos on peräisin.

Asiakkaat pyytävät yleensä tilinpäätöksensä yhteydessä tietoa siitä, mikä on järjestelmän mukaan ollut heidän tilinpäätöksensä kohteena olevan vuoden ostojen yhteenlaskettu summa. Toiminnanohjausjärjestelmässä on useita eri funktioita, joilla tätä voidaan selvittää. Tarkasteltaessa samaa asiaa ja sen arvoa eri funktioilla, samoilla suodatuksilla ja parametreilla, saatiin eri tuloksia. Esimerkkinä kuvassa 5. näkyvä raportti, 10 pääasiakasta. Raportti kuvaa suurimpien asiakkaiden myyntien määriä halutulla ajanjaksolla. Raportissa esitetään yhteenvetona kokonaismyynnit, jonka arvo on raportissa 19 810 022,55 euroa. Raportti hakee tietonsa asiakkaiden myyntien perusteella, jolloin kokonaismyynnin tulisi vastata ajanjakson 1.1.11 – 31.12.11 liikevaihtoa. Liitteestä 1. nähdään, että vuoden 2011 liikevaihto oli 19 472 938,74 euroa. Asiaa tutkittaessa ei löytynyt syytä, mistä tämä johtuu. Lukujen pitäisi olla samat, koska kirjanpitoon siirtyvät myynnit saadaan toiminnanohjausjärjestelmästä.

Epävarmuus johtaa siihen, että tuloksia täytyy tarkastella hyvin kriittisesti ja selvittää mistä tiedoista mikäkin raportti tietonsa kerää. Tarkoituksen mukaista olisi, että valmiisiin raportteihin voitaisiin luottaa ja käyttää, ilman että joudutaan tutkimaan onko tieto oikeaa ja luotettavaa. Raporttien tietojen tarkistaminen vie myös hyvin paljon aikaa

Asiakkaat - 10 pääasiakasta

Jakso: 01.01.11..31.12.11

AM Security Oy

Järjestetty kohteen Myynti (PVA) mukaan

Asiakas: Pvm-suodatus: 01.01.11..31.12.11

Järjestys	Nro	Nimi	Myynti (PVA)	Saldo (PVA)	Osuus kohteesta Myynti (PVA)
1	100010		478 742,51	63 379,66	*****
2	101012		395 292,21	10 490,22	*****
3	150005		374 778,21	4 202,17	*****
4	150028		334 863,30	27 517,88	*****
5	900010		316 850,63	30 842,69	*****
6	150032		303 161,37	785,95	*****
7	101022		279 622,75	10 450,25	*****
8	111256		256 648,56	0,00	*****
9	970014		238 631,53	14 027,76	*****
10	911001		214 941,57	7 380,88	*****
Yhteensä			3 193 532,64	169 077,46	
Kokonaismyynti			19 810 022,55	1 669 322,31	
% kokonaismyynnist			16,1	10,1	

Kuva 4. 10 pääasiakasta

Osansa tietojen oikeellisuudessa ja tarkkuudessa on myös inhimillisillä tekijöillä. Henkilökunnan tulee osata joka osa-alueella käyttää ohjelmaa oikein, jotta tiedot tallentuvat järjestelmään ja ovat siten käytettävissä raportointia varten. Käytäntö on opettanut, että kaikkia toimintoja ei jostain syystä aina tallenneta järjestelmään. Tällaisia ovat esimerkiksi lähtevät lähetykset, myyntitilaukset ja hankinnat, jotka kuitenkin saattavat päätyä asiakkaille.

Toiminnanohjausjärjestelmän käytön hallinnassa on myös henkilöstön keskuudessa paljon vaihtelua. Suurin osa henkilöstöstä osaa käyttää järjestelmää omissa tehtävissään hyvin, mutta tiedoissa ja taidoissa on puutteita. Valitettavasti puutteet tulevat esiin talousosastolla ja ne vaikuttavat raportoinnin luotettavuuteen.

Raportoinnin perustana on, että jokin toiminto suoritetaan aina samalla tavalla. Otetaan esimerkiksi myyntitilauksen teko: yrityksessä on opetettu jokin tietty toimintatapa jonka mukaan kaikkien, myyntitilauksia tekevien tulisi tehdä tilaukset samalla kaavalla. Tähän kuuluu, että kirjaukset tehdään tietyllä tavalla ja

että kaikki liitetiedot, kuten viitteet ja merkit merkitään samoin. Tämä siksi, että näitä saatetaan käyttää eri raporttien luomisen apuna ja suodatuskeinoina. Jos kaikkia samaan kategoriaan kuuluvia tilauksia ei tehdä samoin, on niistä lähes mahdoton tehdä luotettavia ja paikkansapitäviä raportteja.

Yrityksen toiminnanohjausjärjestelmään määritellään myös nimikkeiden yksityiskohtaiset tiedot. Suurin osa raporteista, joita yrityksen sisältä vaaditaan liittyvät nimikkeiden myynti- tai ostomääriin. Tästä syystä on tärkeää, että kaikki nimikkeille määritelty tieto on oikein sekä raportoinnin kannalta johdonmukaisesti. Johdonmukaisuudella tarkoitetaan tässä sitä, että nimikkeet on ryhmitelty sellaisiin ryhmiin, joiden perusteella johto haluaa myynnin kehitystä tarkastella. Kuvassa 5. nähdään toiminnanohjausjärjestelmän nimikkeen kortti ruutu. Nimikkeelle pystytään määrittelemään nimikekategorian koodi tai tuoteryhmä koodi. Nämä määrittelyt auttavat selvittämään, millaisesta tuotteesta on kyse, mutta niitä pysytään hyödyntämään myös myynnin seurannassa. Ehtona seurannan ja raportoinnin toimivuudelle on, että kaikille tuotteille on määritelty oikeat ryhmät ja että jaottelu on sama kuin johdon määrittelemät seurannan painopisteet.

Yleinen		Laskutus	Täydennys	Suunnittelu	Ulkomaankauppa	Nimikeseuranta	Sähköinen kaupankäynti	Fys. varasto
Nro	SEC					Hakunimi	MUU TURVATUOTE	
Kuvaus	muu turvatuote					Varasto	139 022,7	
Kuvaus 2						Määrä ostotilauksessa . .	39	
Perusmittayksikkö	KPL					Määrä tuotantotilauksessa .	0	
Tuoterakenne	☐					Määrä komponenttiriveillä .	0	
Hyllynro	KULUT					Määrä myyntitilauksessa .	139	
Automaattiset lisätekstit . .	☐					Määrä huoltotilauksella . .	0	
Luotu ei-varast. nimikke...	☐					Huoltonimikeryhmä		
Nimikekategorian koodi . .	VIDEO					Suljettu	☐	
Tuoteryhmäkoodi	SEC					Verkkokauppa	☐	
Oletussijainti						Viimeksi muokattu	20.03.13	

Kuva 5. Nimikkeen kortti

Nimikkeiden seuranta on vain yksi esimerkki siitä, miten toiminnanohjausjärjestelmän tulisi käsitellä tietoja raportoinnin näkökulmasta. Olennaista on, että jaottelut ja mahdolliset tiedot on syötetty siten, että niitä pystytään seuraamaan johdon asettamien vaatimusten mukaan. Tällä hetkellä toiminnanohjausjärjestel-

män tiedot ja niiden jaottelu ei vastaa seurannalle asetettuja vaatimuksia. Tietojen päivittäminen vastaamaan raportoinnille asetettuja vaatimuksia edellyttää osastojen yhteistyötä. Johdon tulee selkeästi informoida mitä halutaan seurata, minkä jälkeen järjestelmät tulisi päivittää vastaamaan näitä tarpeita.

Raportoinnin lopullisen toimivuuden kannalta on olennaista, että mittarit on tarkoin määritelty ja henkilöstö on tietoinen toimiensa vaikutuksista mitattaviin asioihin. Yleisin mitattava asia yrityksissä on suorituskyvyn mittaaminen. Suorituskyky voidaan kuitenkin nähdä laajaksi käsitteeksi ja sillä on monta ulottuvuutta. Robert S. Kaplanin ja David P. Nortonin vuonna 1992 esittelemä *Balanced scorecard (BSC)* tai *Tuloskortti* käsittää neljä mittaamisen ulottuvuutta:

1. Asiakkaan perspektiivi
2. Sisäinen perspektiivi
3. Innovoivuuden ja oppimisen perspektiivi
4. Taloudellinen perspektiivi.

Yrityksen tehokkuutta ei tässä mallissa mitata ainoastaan yhdeltä suunnalta, vaan pyritään saamaan käsitys yrityksen suorituskyyä useilta alueilta samanaikaisesti. (Laitinen, 2003, 376.) Taloudellista perspektiiviä mitataan mallissa perinteisillä talouden tunnusluvuilla, kuten sijoitetun pääoman tuotolla. Sisäisessä perspektiivissä tarkastellaan esimerkiksi yrityksen prosessien laatua ja prosessien kestoa. Asiakkaan perspektiivin osia ovat muun muassa asiakasuskollisuus ja asiakastyytyväisyys. Innovoivuuden ja oppimisen perspektiivissä taas keskitytään henkilökunnan taitoihin ja kykyyn luoda uusia toimintatapoja ja ajatuksia. (Laitinen, 2003, 381.)

Taloudellisen menestyksen ohella tulisi kiinnittää huomioita myös niihin tekijöihin, joiden avulla tuloksen tekeminen voitaisiin varmistaa myös tulevaisuudessa. Tuloskortin tarkoituksena on mitata monesta näkökulmasta strategisesti merkittäviä tekijöitä. Tuloskortille luotujen mittareiden arvoja seuraamalla johdolle pyritään luomaan kuva, mikä on yrityksen tila kullakin strategisesti merkittävällä osa-alueella. (Ikäheimo ym. 2012, 167.)

Monet yritykset ovat ottaneet tuloskortin käyttöönsä, saadakseen johdettua visionsa ja tavoitteensa helpommin yrityksen operatiiviseen toimintaan. Monissa yrityksissä ongelmaksi on muodostunut suoritusta mittaavien mittareiden laadinta. Mittareita on voitu luoda määrällisesti liikaa tai mittareiden luominen toimintojen seurantaan on itsessään ollut liian vaikeaa. Mittareiden luomisessa on tärkeää ottaa huomioon, että luodaan sellaisia mittareita, joihin yrityksessä toimivat ihmiset pystyvät oikeasti vaikuttamaan. (Ikäheimo ym. 2012, 167–168.)

Käytännön kokemus on osoittanut, että mittareiden nimillä tai teoreettisilla viitteillä ei lopulta ole suurta merkitystä mittaamisen ja raportoinnin onnistumiseen. Tärkein asia on määritellä mittarit niin, että sekä mittareita seuraavat ihmiset että mitattavat ihmiset ymmärtävät mitkä toimet vaikuttavat lopputulokseen. Johdon tulee luoda selkeät mittarit, jotka heijastavat heidän visiotaan ja seuraavat sen toteutumista. Mittareita ja raportteja tuottavien henkilöiden on taas pysyttävä varmistamaan, että mittauksissa käytetty tieto on luotettavaa ja että sitä voidaan käyttää päätöksenteon tukena.

Johdon ja raportteja luovan henkilöstön tulee toimia tiiviissä yhteistyössä, jotta voidaan luoda raportteja niistä aiheista, mitä johto haluaa seurata. Raportteja luovan henkilöstön, yleensä taloushallinnon, vastuulla on saada johto ymmärtämään miten nykyiset järjestelmät toimivat ja millaista tietoa niistä saadaan kerättyä. Johto saattaa joissain tilanteissa vaatia järjestelmistä sellaista tietoa tai luoda mittareita joita ei nykyisellään voida luotettavasti toteuttaa. Tällöin tulee yhteistyön avulla pyrkiä määrittämään uusia tapoja luoda raportteja nykyisistä järjestelmistä, tai vaihtoehtoisesti muuttaa järjestelmää uusien tietojenkeruuvaatimusten mukaiseksi. Riskinä on, että yritetään nykyisellä järjestelmällä tuottaa sellaista tietoa johon se ei sovellu, minkä seurauksena saatetaan tehdä virheellisiä toimintaa korjaavia päätöksiä ja toimenpiteitä.

6 YHTEENVETO

Yrityksen toimintojen mittaamista ja raportointia varten on olemassa monia teorioita ja toteuttamistapoja. Nämä teoriat toimivat hyvänä pohjana yrityksen mittareiden ja raportoinnin suunnittelulle. Olennaisin asia on, että mittarit sekä raportit ovat luotettavia sekä mittaavat tosiasiasa niille tarkoitettuja toimintoja.

Yrityksen johto luo yritykselle strategian, jonka toteutumista se haluaa myös seurata. Strategian seuraamisen kannalta on tärkeää, että käytettävät mittarit ja raportit luodaan tukemaan seuranta. Raporttien käyttäjien ja luojien tulee yhteistyössä johdon kanssa päättää, mitä toimintoja seurataan ja mitkä ovat seurannan tärkeimmät mittarit.

Yrityksen jokaisen työntekijän panos vaikuttaa osaltaan raportoinnin lopputulokseen. Myyntien määrä, reklamaatiot ja työhön käytetty aika ovat esimerkkejä asioista, joihin työntekijät ovat suorassa vaikutussuhteessa. Raportoinnin tarkoitus on selvittää, kuinka hyvin yrityksen eri toiminnot ovat suoriutuneet niille asetetuista tehtävistä. Raporttien perusteella johto pystyy selvittämään tarvitaanko jossakin osa-alueella korjaavia toimenpiteitä, jos asetetut tavoitteet eivät ole täyttyneet.

Opinnäytetyötä varten tehty tutkimus ja kokemus osoittavat, kuinka tärkeää tiedon vapaa kulku ja yhteistyö ovat. Raportteja luovat eri henkilöt kuin ne jotka raportteja lopulta käyttävät. Raportteja käytetään usein päätöksenteon tukena. Tästä syystä on tärkeää, että raporttien luojat tietävät, mitä loppukäyttäjät tosiasiasa seuraavat ja mihin he kiinnittävät huomiota. Riskinä on, etteivät raportit anna oikeaa kuvaa raportoivasta asiasta, koska raportit on määritelty väärin niiden tarkoitukseen nähden.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet eivät ole vielä täyttyneet. Valmiita raporttipohjia ja tietoa järjestelmien toimintatavoista on enemmän, mutta ei vielä riittävästi. Suurin huolenaihe on edelleen koulutuksen puute. Puutteita tietotaidoissa on raporttien laatijoilla sekä koko henkilökunnalla. Tähän mennessä on pystytty

kuitenkin selvittämään ongelmakohdat sekä niiden korjaamiseksi vaadittavat toimenpiteet.

Toimeksiantajan palvelukseen on palkattu järjestelmäasiantuntija, jonka tehtäviin kuuluu järjestelmien ja raportoinnin kehittäminen. Tulevaisuudessa hänen tehtäviinsä kuuluu myös koulutuksen hankkiminen yrityksen sisäisiin tarpeisiin. Tämän opinnäytetyön yhteydessä pystyttiin tuomaan esille raportoinnin kehittämiskohteiden lisäksi muita toiminnanohjausjärjestelmän vaatimia parannuksia. Järjestelmän määrittäjiä on jo muutettu ja niitä tullaan edelleen muuttamaan nykyisen johdon seurantarpeita vastaaviksi. Taloushallinnon henkilöstöllä on tällä hetkellä selkeämpi käsitys seurattavista asioista ja he pystyvät kehittämään työtään siten, että se palvelee raportoinnin vaatimuksia. Tulevaisuudessa taloushallinnon henkilöstöltä tullaan vaatimaan taloudellisen osaamisen lisäksi enenevässä määrin myös tietojärjestelmiin liittyvää tietotaitoa.

Opinnäytetyö osoitti, että kehittämisprojektit vaativat paljon aikaa. Tämä käy ilmi varsinkin projekteissa, jotka eivät ole yrityksen jokapäiväisen toiminnan kannalta välttämättömiä. Heikentyneessä taloudellisessa tilanteessa myös kehittämiseen käytettävät menot tulee perustella tarkemmin. Perusteluina tulisi käyttää esimerkkejä säästöistä, joita kehittämisellä on mahdollista saada aikaan. Raportoinnin kehittämistä tutkittiin toimeksiantajayrityksessä muiden työtehtävien lomassa, jolloin tutkimiseen käytetty aika oli rajallista.

Toimeksiantajayrityksessä tullaan tulevaisuudessa edelleen kehittämään raportointia. Uusien työntekijöiden ja koulutuksen myötä ongelmakohtiin tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Tätä opinnäytetyötä tullaan käyttämään apuna kehittämiskohteiden arvioinnissa sekä mahdollisten uusien raportointityökalujen hankintojen perusteluina.

LÄHTEET

- Ahokas, N. 2012. Yrityksen sisäinen valvonta. Helsinki: Edita
- Blom, R.; Melin, H. & Pyöriä, P. 2001. Tietotyö ja työelämän muutos. Helsinki: Gaudeamus Kirja
- Eskola, A. & Mäntysaari, A. 2006. Menestys – Kannattavuuden hallinnan perusteet. Helsinki: Otava
- Hovi, A.; Ylinen, J. & Koistinen, H. 2001. Tietovarastot liiketoiminnan tukena. Helsinki: Satku
- Ikäheimo, S.; Malmi, T. & Walden, R. 2012. Yrityksen laskentatoimi. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Järvenpää, M.; Partanen, V. & Tuomela, T-S. 2005. Moderni taloushallinto – Haasteet ja mahdollisuudet. Helsinki: Edita
- Kinnunen, J.; Laitinen, E.; Laitinen, T.; Leppiniemi, J. & Puttonen, V. 2006. Mitä on yrityksen taloushallinto?. Helsinki: Otava
- Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339
- Kirjanpitolaki 30.12.2004/1304
- Kjelin, E. & Kuusisto, P-C. 2003. Tulokkaasta tuloksentekijäksi. Helsinki: Talentum Media Oy
- Koski, T. 2008. Pk-yrityksen strateginen talousjohtaminen. Helsinki: Tietosykli Oy
- Kuusela, H. & Ollikainen, R. Riskit ja riskienhallinta. 2005. Tampere: University Press
- Laitinen, E. 2003. Yritystoiminnan uudet mittarit. Helsinki: Talentum Oy
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2007. Kirjanpito, Tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: WSOYpro
- Lönnqvist, A.; Kujansivu, P. & Antikainen, R. 2006. Suorituskyvyn mittaaminen. Helsinki: Edita
- Malik, F. 2002. Toimiva johtaminen käytännössä. suom. Lahti-Sallinen, M. 1. Painos. Helsinki: Multikustannus
- Mähönen, J. 2009. Osakeyhtiön taloudellinen raportointi ja tilintarkastus. Helsinki: Edita
- Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. Johdon Laskentatoimi. Helsinki: Edita
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2004. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita
- Osakeyhtiölaki 28.12.2007/1415
- Partanen, V. 2007. Talousviestintä johtamisen tukena. Helsinki: Talentum Media Oy
- Suoninen, A-H. 2012. Yritä ymmärtää. Tiedolla johtaminen. Kauppalehti.fi. Blogit. Viitattu 7.4.2013.
<http://tiedollajohtaminen.blogit.kauppalehti.fi/blog/category/Tuloksellinen+tiedon+hallinta>
- Stenbacka, J.; Mäkinen, I. & Söderström, T. Kannattavuuden avaimet. Helsinki: WSOY
- Verohallinto 2013. Kausiveroilmoituksen antaminen – Yritys- ja yhteisöasiakkaat. Viitattu 6.4.2013. http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Kausiveroilmoituksen_antaminen

Yritystutkimusneuvottelukunta. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus.

LIITTEET

Liite1. Tuloslaskelma

AM SECURITY OY	01.01.-31.12.2011	TULOSLASKELMA
	eur	01.01.-31.12.2010
	eur	eur
Liikevaihto	19 472 938,74	18 024 483,43
Valmisteveraston lisäys/vähennys	208 468,13	41 015,80
Liiketoiminnan muut tuotot	260 538,57	242 309,10
Materiaalit ja palvelut		
Ostot tilikauden aikana	-12 881 224,38	-12 117 131,34
Varastojen lisäys/vähennys	905 947,12	437 605,03
Ulkopuoliset palvelut	<u>-505 172,93</u>	<u>-272 836,66</u>
Materiaalit ja palvelut	-12 480 450,19	-11 952 362,97
Henkilöstökulut		
Tilikauden palkat	-3 112 508,16	-2 829 436,41
Eläkekulut	-551 970,07	-472 269,47
Muut henkilöstösivukulut	<u>-150 017,81</u>	<u>-134 779,78</u>
Henkilöstökulut	-3 814 496,04	-3 436 485,66
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	<u>-178 736,44</u>	<u>-174 099,62</u>
Poistot ja arvonalentumiset	-178 736,44	-174 099,62
Liiketoiminnan muut kulut	-2 149 905,02	-1 802 006,37
Liikevoitto (tappio)	1 318 357,75	942 853,71
Rahoitustuotot- ja kulut	3 757,50	23 524,41
Voitto/tappio ennen satunnaisia eriä, varauksia ja veroja	1 322 115,25	966 378,12
Voitto/tappio enen tilinpäätössiirtoja ja veroja	1 322 115,25	966 378,12
Tilinpäätössiirrot		
Poistoeron muutos	0,00	0,00
Välittömät verot	-356 091,48	-261 327,31
Vähemmistön osuus	0,00	0,00
Tilikauden voitto/tappio	<u>966 023,77</u>	<u>705 050,81</u>

Liite 2. Tase

AM SECURITY OY	TASE	TASE
VASTAAVAA	31.12.2011 eur	31.12.2010 eur
Pysyvät vastaavat		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	13 530,72
Liikearvo	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet	0,00	13 530,72
 Aineelliset hyödykkeet		
Maa-alueet	0,00	0,00
Rakennukset	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	318 121,98	392 115,40
Muut	0,00	0,00
Ennakkomaksut	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet	318 121,98	392 115,40
 Sijoitukset		
Osuudet saman konserninyrityksissä	150 000,00	150 000,00
Osakkeet ja osuudet	1 419 128,35	1 419 128,35
Sijoitukset	1 569 128,35	1 569 128,35
 Pysyvät vastaavat	1 887 250,33	1 974 774,47
Vaihtuvat vastaavat		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	5 754 350,05	4 848 402,93
Keskeneräiset tuotteet	314 689,88	106 221,75
Vaihto-omaisuus	6 069 039,93	4 954 624,68
 Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	2 519 314,98	1 832 749,62
Saamiset konserniryityksiltä	0,00	0,00
Lainasaamiset	43 709,37	51 664,54
Muut saamiset	0,00	0,00
Siirtosaamiset	408 248,69	570 430,03
Laskennalliset verosaamiset	0,00	0,00
	2 971 273,04	2 454 844,19
 Saamiset yhteensä	2 971 273,04	2 454 844,19
 Rahat ja pankkisaamiset	382 583,10	657 436,04
 Vaihtuvat vastaavat	9 422 896,07	8 066 904,91
 VASTAAVAA	<u>11 310 146,40</u>	<u>10 041 679,38</u>

AM SECURITY OY	TASE	TASE
	31.12.2011	31.12.2010
	eur	eur
VASTATTAVAA		
Oma pääoma		
Osakepääoma	447 000,00	447 000,00
Ylikurssirahasto	187 938,23	187 938,23
Vararahasto	107 640,27	107 640,27
Edellisten tilikausien voittovarot	6 738 164,00	6 696 163,19
Tilikauden voitto	<u>966 023,77</u>	<u>705 050,81</u>
Oma pääoma	8 446 766,27	8 143 792,50
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ		
Poistoero	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahalaitoksilta	0,00	0,00
Muut velat	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
	0,00	0,00
Lyhytaikainen		
Lainat rahalaitoksilta	500 000,00	0,00
Ostovelat	1 052 111,79	829 483,68
Muut velat	454 049,94	393 616,33
Ennakkomaksut	171 730,14	76 254,85
Siirtovelat	<u>685 488,26</u>	<u>598 532,02</u>
	2 863 380,13	1 897 886,88
Vieras pääoma	2 863 380,13	1 897 886,88
VASTATTAVAA	<u>11 310 146,40</u>	<u>10 041 679,38</u>

Liite 3. Rahoituslaskelma

AM SECURITY OY

RAHOITUSLASKELMA (T EUR)	2011	2010
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Myynnistä saadut maksut	18 786	17 740
Liiketoiminnan muista tuotoista saadut maksut	239	227
Maksut liiketoiminnan kuluista	-18 809	-17 488
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	216	479
Maksetut korot ja maksut muista liiketoim.rah.kuluista	3	23
Maksetut verot	-261	-342
Liiketoiminnan rahavirta ennen satunn.eriä	-42	160
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	-42	160
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-91	-153
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	21	14
Investoinnit muihin sijoituksiin	0	0
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-70	-139
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lyhytaikaisten lainojen nostot	500	0
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	0	0
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	0	0
Omien osakkeiden luovutus	0	0
Omien osakkeiden lunastus	0	0
Maksetut osingot	-663	-335
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-163	-335
RAHAVAROJEN		
LISÄYS (+) VÄHENNYS (-)	-275	-314
RAHAVARAT TILIKAUDEN ALUSSA	657	971
RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA	382	657